

УКРАЇНСЬКИЙ ОСЕРЕДОК З ПРАВ ЛЮДИНИ
ТА РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ НОВАЦІЙ

НАЧЕРК

науково-практичної конференції
присвячений пам'яті українського
зв'язківця
Тітко Валентина Михайловича

м. Київ
16 листопада 2023 р.

Начерк науково-практичної конференції присвячений пам'яті українського зв'язківця Тітко Валентина Михайловича – 16 листопада 2023 р.

УДК 621.39+654+355.424.3+004.7](082)

НЗ6

<https://www.doi.org/10.59105/2023-11>

Український осередок з прав людини та розвитку освітніх новацій

Начерк науково-практичної конференції присвячений пам'яті українського зв'язківця Тітко Валентина Михайловича «Сучасні системи зв'язку як напрям міжнародно-правової, зовнішньополітичної, теле-, радіо, мережевої комунікації»: збірник тез доповідей. Київ: ГО «УКРО», 2023. 59 с.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

присвячений пам'яті українського зв'язківця Тітко Валентина Михайловича
«Сучасні системи зв'язку як напрям міжнародно-правової, зовнішньополітичної,
теле-, радіо, мережевої комунікації»
(збірник тез доповідей)

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань у сфері захисту прав людини та охорони довкілля.

Тематика конференції охоплює наступні напрями:

1. Інноваційні розробки в області телекомунікацій;
2. Сучасні інформаційні системи та технології в телекомунікація;
3. Телекомунікаційні системи та мережі;
4. Системна і програмна інженерія інфокомунікацій;
5. Безпека інформаційно-комунікаційних систем;
6. Глобалізація та її вплив на міжнародні відносини;
7. Право інформаційних технологій;
8. Захист інформаційних прав людини внутрішня регламентація та міжнародний досвід.

Видання розраховане на науковців, викладачів, практиків, здобувачів закладів вищої освіти, аспірантів, докторантів та всього загалу.

Свідоцтво про державну реєстрацію видавничої діяльності
Серія ДК № 7532

© Автори тез, 2023

© Український осередок з прав людини та розвитку освітніх новацій, 2023

Офіційний ВЕБРЕСУРС: <http://ukro-ngo.org/>

ЗМІСТ

Внесок українського зв'язківця Тітка Валентина Михайловича в мереживу систему зв'язку та Інтернет міста Вінниці та Вінницької області	4
Дерев'янко Богдан Володимирович.....	8
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	8
НАШИНЕЦЬ-НАУМОВА Анфіса Юрїївна.....	10
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	10
Тітко Ельвіра Валентинівна.....	12
Вплив телекомунікацій та сучасних технологій на інформаційну війну та комунікації в умовах збройних конфліктів: правовий аспект та наслідки	12
Демидчук Людмила Богданівна	16
ТЕНДЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ.....	16
Братко Ірина Василівна.....	19
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	19
Martsenko N., Vityunova A.,.....	22
Protection of property rights in the context of armed conflict.....	22
Ногас Назар Ігорович	25
Міжнародне право та вирішення спорів у сфері зв'язку.....	25
Обіход Тетяна Вікторівна	27
ПЕРСПЕКТИВИ ТА НЕДОЛІКИ 5G ЗВ'ЯЗКУ В УКРАЇНІ.....	27
Поперечна Ганна Михайлівна, Саванець Людмила Михайлівна.....	29
«ТОРГІВЛЯ» ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ – ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ПРИВАТНІСТЬ ЧИ НОВА КОНСТРУКЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА.....	29
Шереметьєва Ольга Юрїївна	32
СПЕЦИФІКА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРНЕТУ	32
Світличний Олег Сергійович.....	34
Ліцензування діяльності у сфері медіа як фактор сприяння підвищенню рівня правових основ цифрової та інформаційної безпеки	34
Четверик Вікторія Володимирівна.....	36
ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	36
Яким'юк Софія Миколаївна	41
ЗНАЧЕННЯ «СОЦМЕРЕЖЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ» У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	41
Мусієнко Кирило Олександрович.....	46
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗДОБУТКИ ТА ВИКЛИКИ	46
Арбуз Аріна Валентинівна.....	49
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПОШУКУ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ.....	49
Ренгевич Софія Миколаївна	51
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ ЗА ДІЯЛЬНІСТЬ ЇХНІХ КОРИСТУВАЧІВ: СУЧАСНИЙ СТАН СПРАВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ	51
Васякіна Анастасія Костянтинівна	54
МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ МИРНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	54
Поляков Єгор Олександрович	56
УКРАЇНІ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ	56

Внесок українського зв'язківця Тітка Валентина Михайловича в мереживу систему зв'язку та Інтернет міста Вінниці та Вінницької області

XXI століття – світ сучасних технологій, ноу-хау та побудови світлого майбутня. Все це можливе внаслідок сили, міцності та професіоналізму. Сьогодні, як ніколи, постає актуальним питання зв'язку комунікації, радіо -теле- системи, інформатизації та правової регламентації.

Тітко Валентин Михайлович по праву був видатним професіоналом своєї справи, який пройшов свій життєвий шлях від інженера до керівника ЦТЕ МТЗ «Укртелеком» у м. Вінниці.

Питання професії, фаховості, що безумовно має виходити з освіти, що є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації та запорукою розвитку суспільства і держави, що має прямий відбиток на добробуті розвитку України в цілому. Питання кореляції отриманої освіти за відповідною освітньою програмою повинно мати прямий відбиток професійної реалізації, у зворотному варіанті маємо змогу прийти до дискваліфікації й втрати фаховості, та в цілому тієї чи іншої галузі, яка має своє місце у становленні та розвитку комплексного підходу функціонування держави на благо народу.

Тітко Валентин Михайлович отримав фахову технічну освіту в Одеській національній академії зв'язку ім. О. С. Попова, який займає своє місце у галузі зв'язку загалом і телекомунікацій та інформаційних технологій зокрема. Слід, нагадати, що офіційною датою заснування можна вважати 1923 р., коли припинив своє самостійне існування Одеський державний радіотелеграфний завод і в цьому ж році відновлюється навчальний процес у будинку колишніх курсів телеграфних механіків (у 1900 р. в Одесі були відкриті Вищі курси телеграфних механіків), але вже як Одеський Вищий електротехнікум сильних струмів ім. Гринька (державний діяч, економіст). У 1967 році Постановою Ради міністрів СРСР інституту присвоєно ім'я винахідника радіо О. С. Попова. Також необхідно зазначити, що у 1980 році Президія Верховної Ради Української РСР нагородила інститут Почесною грамотою за успіхи, які були отримані у підготовці інженерів зв'язку та розвитку наукових досліджень.

Слід зазначити, що Тітко Валентин Михайлович приділив особливу увагу питанням дослідження розрахунку коректора групового часу затримки меандрової лінії у зв'язку із розробкою та впровадження хвильової лінії зв'язку, що дозволяло збільшити ємність до сотень тисяч телефонних та телевізійних каналів. Питання якісного зв'язку та добробуту абонентів завжди було на порядку денному пріоритетом у фаховій діяльності Тітка Валентина Михайловича. За весь період

керівництва, ЦТЕ МТЗ «Укртелеком» м. Вінниці був потужним підрозділом, на обслуговування якого були залучені сотні кваліфікованих працівників за відповідним напрямом підготовки, а саме: дільничні монтери, енергетики, технічний персонал для обслуговування станцій обладнання та центру сервісу споживачів. Обслуговування відбувалось на базі цифрових та координатних АТС, ініціатором впровадження яких, оновлення та вдосконалення обладнання, завжди був Тітко В.М.

Тітко Валентин Михайлович постійно відмічав про те що сучасні тенденції та технології не стоять на місці, і головна задача зв'язкової інженерії полягає у тому, щоб максимально мінімізувати витрати з боку споживачів та максимально забезпечити якісною сучасною мережею зв'язку. З появою та розвитком Інтернет саме Тітко В.М. докладав зусилля для підключення всього міста, на той час, до Інтернету через телефонну лінію та модем. З моменту стрімкого впровадження системного надання доступу до мережі Інтернет споживачам Тітко В.М. обстоював позицію розмежування послуги телефонного зв'язку та Інтернет, акцентуючи на мобільності такої послуги та потреб абонентів.

Також слід вказати, що з появою мобільного зв'язку, – Тітко В.М. виступав за активне впровадження мобільного Інтернету через мобільні модеми, що також дало свій відклик.

В цей час активно відбувається введення в експлуатацію цифрових станцій у м. Вінниця та районах Вінницької області, які відмічались своєю універсальністю для використання, як комунікаційний вузол для забезпечення інтелектуальної мережі та пересувного стільникового зв'язку.

Тітко В.М. був відданий своїй справі, вважався професіоналом у сфері зв'язку, що призвело до потужного розвитку мережевої телефонної та Інтернет системи у м. Вінниця

Тітко Валентин Михайлович представлений до нагород, відзнак, грамот, дипломів від органів державної влади. Слід відмітити, що зв'язок завжди виступав основою стабільної держави, саме тому за його талант та завзяття був нагороджений нагрудним знаком від УМВС України у Вінницькій області. До сторічного ювілею заснування Вінницькою телефонної станції Тітко Валентин Михайлович був відзначений «Золотою медаллю телефонному зв'язку Вінниччини» за потужну десятилітню роботу та виведення Вінницького «Укртелекому» на новий якісний рівень надання послуг зв'язку.

Відданість, кропітка робота за фахом були для нього сенсом життя. Він був вірцем професіоналізму, тому вважаю, що одним із пріоритетних завдань закладів освіти за освітньою програмою технічного спрямування є підготовка генерації фахівців, які є професіоналами своєї справи, котрі мають високу професійну компетентність, інноваційне мислення, реально оцінюючи свої можливості, та нести відповідальність за результати своєї діяльності. Саме тому, необхідно щоб розвиток сучасних технологій корелювався до фаховості та професіоналізму, що має брати

початок з якісної освітньої програми, фахової підготовки та практичного застосування побудувавши чітку позицію розвитку сучасно та стабільної державності.

Сьогодні в умовах агресії проти України, як ніколи на порядку денному стоїть об'єднання зусиль фаховості та професіоналізму, особливо у сфері інноваційних розробок в галузі телекомунікацій різних рівнів та характеру з акцентом на радіотехнічні, радіолокаційні та навігаційні системи, яка має охоплювати безпекову інформаційну політику. І вся ця політика має мати чітке юридичне забезпечення, як на міжнародному, так і на внутрішньому рівні з формуванням своєї системи міжнародно-правових зв'язків. Тільки так Україна зможе вистояти та сформувати свій новий та потужний образ суб'єкта міжнародних відносин.

Деревянко Богдан Володимирович,*доктор юридичних наук, професор,**головний науковий співробітник відділу міжнародного
приватного права**та правових проблем євроінтеграції**Науково-дослідного інституту приватного права і
підприємництва**імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України;**провідний науковий співробітник**відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної
безпеки**Державної установи «Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук**України»***СПИСОК
ДЖЕРЕЛ:****ВИКОРИСТАНИХ**

1. Деревянко Б.В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України. Форум права. 2017. № 3. С. 33–39. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/269>.

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Життя держави у стані війни дуже відрізняється від життя самої цієї та інших держав у звичайному стані. Громадяни і суб'єкти господарювання у своїй діяльності повинні переорієнтуватися на потреби збройних сил. Значна частина державних витрат спрямовується на її захист, а не на розвиток соціальних, культурних, гуманітарних проєктів. Зрозуміло, що зовсім за іншими правилами мають працювати політики, культурні і громадські діячі, представники ЗМІ, блогери та інші публічні і медійні особи. Так, інформація, яка поширюється через ЗМІ, має бути перевіреною, а дозвіл на передачу стратегічно важливої інформації має узгоджуватися із компетентними підрозділами ЗСУ (наприклад, Головним управлінням розвідки) або СБУ. На початку повномасштабного вторгнення московської федерації в Україну у першій половині 2022 року неперевірена інформація про військові дії та пересування військових підрозділів часто була приводом для паніки серед окремих верств мирного населення. Натомість своєчасно і вірно подана інформація неодноразово дозволяла впливати на моральний дух ворога й отримувати локальні перемоги, брати у полон окремі підрозділи ворога тощо. Можна пригадати одну із перших таких операцій, проведених американськими військовими стосовно німецько-фашистських субмарин, без бою захоплених у полон через поширення в аргентинських ЗМІ неправдивої інформації про завершення війни і програв країн осі.

Сьогодні завдяки застосуванню сучасних цифрових технологій можна спілкуватися майже із кожною точкою планети, здійснювати банківські операції, укладати договори міжнародної купівлі-продажу та інші договори, вираховувати і привласнювати одиниці криптовалюти та здійснювати багато інших операцій. Цифрові технології активно застосовуються у

воєнних цілях. В частині забезпечення цифрової та інформаційної безпеки важливе значення має те, хто виготовляє прилади, за посередництва яких здійснюються різноманітні операції, а також хто розробляє, обслуговує та є власником програмного забезпечення (іншими словами – того самого цифрового забезпечення), за допомогою якого здійснюються різноманітні операції. Сьогодні Україна не є розробником жодної відомої марки чи моделі мобільного телефону. Так само, розробники і власники найбільш відомих, поширених та ефективних комп'ютерних програм знаходяться за межами України. Це говорить про те, що інформація із електронних пристроїв українців може надходити на сервери до виробників цих пристроїв та до власників програмного забезпечення до них. Зрозуміло, що через це українці не повинні відмовлятися від використання сучасних технологій, проте мають дотримуватися певних безпекових правил.

В умовах війни різноманітні шахраї, хакери, «рейдери» та інші потенційні і реальні правопорушники і злочинці тільки активізувалися. Часто телефонні дзвінки українцям з метою отримання у них особистих даних та паролів від банківських карток і рахунків надходять від шахраїв із тимчасово окупованих територій та території московської федерації. Через неможливість правоохоронних органів України у поточний момент мати фізичний доступ до зловмисників, останні надмірно активізувалися. Така ситуація вимагає від держави та комерційних банків активніше проводити роботу з інформування населення про дотримання правил безпеки у поводженні із банківськими картками і рахунками. Також українці мають звертати увагу на громадянство власників комунікаційних мереж та місцезнаходження їх центральних компаній, зокрема багатоплатформового месенджеру «Телеграм» із власниками - громадянами московської федерації та місцезнаходженням серверів в еміраті Дубай. Це не означає, що українцям слід відмовитися від користування названим месенджером та іншими месенджерами і мережами. Навпаки, через ці мережі можна доводити правду до осіб, обмежених у користуванні іншими мережами (осіб з тимчасово окупованих територій та підданих московської федерації). Проте будь-яку персональну інформацію, особливо інших осіб, будь-які стратегічно важливі відомості передаватися такими мережами не повинні. Такі месенджери можна застосовувати спеціальними службами для проведення спеціальних операцій.

У сфері обігу криптовалют хакери можуть під'єднатися до комп'ютера у мережі інтернет і заволодіти ID-гаманця криптовалюти та паролем від нього. Значна кількість атак на комп'ютерні мережі, крадіжок криптовалют та інших злочинів у сфері цифрових технологій відбувається з різноманітних офшорних зон, а в значній кількості випадків із держави-агресора. Раніше нами вказувалося, що фахівці зі сфери комп'ютерних технологій не радять зберігати «ID гаманця» і особливо пароль у пам'яті підключеного до мережі інтернет комп'ютеру. Найкращим вважається зберігання на паперовому носії або «холодне зберігання», тобто зберігання у пам'яті комп'ютера, не підключеного до мережі інтернет. Цей ризик має технологічну природу. Загрозу для власника гаманця біткойнів становлять дії третіх осіб [1, с. 36]. Для запобігання таким ризикам держава через фінансові установи має організувати консультування населення і суб'єктів господарювання України.

НАШИНЕЦЬ-НАУМОВА Анфіса Юріївна,
*доктор юридичних наук, професор,
заступник декана з науково-методичної
та навчальної роботи*
*Факультет права та міжнародних відносин
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зростання їхнього впливу на процеси державного управління тісно пов'язані з процесами демократизації, з реалізацією основних інформаційних прав громадян та розвитком інформаційного суспільства. Модернізація державного управління за допомогою реформ, які проводяться в нашій країні в рамках концепції «якісного управління» здійснюється на принципах ефективності, відкритості публічно-політичних процесів та громадянської участі в політиці.

Модернізація державного управління передбачає впровадження електронного врядування, як реалізацію комплексного й індивідуалізованого підходів до надання державних послуг користувачам з одночасним їх усуненням від безпосереднього контакту з державними службовцями. Електронне врядування є одним із визначальних чинників та каталізатором адміністративної реформи, трансформаційних перетворень у діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування, їх взаємодії з користувачами та владними структурами.

Правові основи електронного врядування в нашій країні встановлювалися практично «з чистого листа», без будь-яких нормативно-правових актів у цій сфері. У зв'язку з цим правова база формування електронного врядування стала свого роду фундаментом, на який згодом спиралися розробники, зокрема і розробники норм щодо електронного парламенту, електронного уряду, електронного суду, електронної держави тощо.

Одним із перших кроків у цій сфері стало прийняття Концепції розвитку електронного урядування в Україні, яке було схвалене розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2010 р. № 2250. Відповідно до Концепції, електронне урядування є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, впровадження якого сприятиме створенню умов для ефективного, відкритого і прозорого державного управління. Згідно з Концепцією, впровадження електронного урядування передбачає створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування, їх взаємодію із громадянами та

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мицишин В. Аналіз особливостей побудови систем електронного урядування в Україні // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Інформаційні системи та мережі». 2011. № 699. С. 164-175.
2. Клімушкін П., Серенок А. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.

суб'єктами господарювання, зокрема:

Надання доступу до державних інформаційних ресурсів

Надання можливості отримувати електронні адміністративні послуги

Надання можливості звертатися до органів державної влади й органів місцевого самоврядування з використанням Інтернету.

Прийняття концептуальних нормативно-правових актів у сфері інформатизації діяльності органів державної влади спричинило широке застосування ІКТ в діяльності різних державних органів. Наприклад, норми про електронний документообіг є у ряді прийнятих нормативно-правових актів.

Загалом, електронне урядування – це форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Електронне урядування можна розглядати як форму організації державного управління, яка, широко застосовуючи новітні інформаційно-комунікаційні технології, забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства, надання повного комплексу державних послуг для всіх категорій громадян та суб'єктів господарювання [1, С.164-175].

Метою електронного врядування у сфері публічного управління є сукупність системи взаємодії органів державної влади з населенням, заснована на широкому використанні сучасних інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, для підвищення доступності і якості державних послуг, скорочення термінів їх надання, а також ліквідації адміністративного навантаження на громадян і організації, пов'язаного з їх отриманням (зменшення кількості вимушених очних звернень, зниження кількості документів, що надаються тощо) [2, С. 26].

До завдань електронного врядування у сфері публічного управління належить адаптація державного управління до нових вимог суспільного розвитку, яка містить в себе безпосередньо послуги, які надають органи державної влади та місцевого самоврядування своїм громадянам, інтерактивну взаємодію між ними, зокрема, завдяки підтримці та впровадженню системи зворотного зв'язку за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Зазначимо, що електронне врядування у сфері публічного управління передбачає використання ІКТ та Інтернету для ефективного виконання функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Крім того, електронне врядування породжує соціальний синтез державної політики та розвиток її програми.

Дослідження становлення та розвитку електронного врядування є самостійним напрямком сучасної науки. Наукові дослідження з цієї тематики помітно активізувалися після початку застосування в нашій країні елементів електронного урядування.

До елементів електронного врядування в Україні можна віднести такі: електронний уряд, електронна держава, електронний суд, електронний парламент, електронна медицина, електронна культура тощо.

Тітко Ельвіра Валентинівна,
доктор юридичних наук,

професор кафедри міжнародного та публічного права,
Голова Українського осередку з прав людини та розвитку
освітніх новацій

Вплив телекомунікацій та сучасних технологій на інформаційну війну та комунікації в умовах збройних конфліктів: правовий аспект та наслідки

Сучасні телекомунікаційні технології, такі як Інтернет, мобільний зв'язок, супутникове телебачення, надають можливість миттєвого обміну великим обсягом інформації на глобальному рівні. Це створює умови для швидкого поширення повідомлень, які можуть бути спрямовані як на маніпулювання громадською думкою, так і формування відповідних стереотипів.

В контексті збройних конфліктів це питання набуває особливої ваги. Органи державної влади, військові інституції, а також різноманітні недержавні «гравці» можуть використовувати телекомунікаційні засоби та сучасні технології для реалізації своїх стратегій. Зокрема, для поширення пропаганди, дезінформації, проведення психологічних операцій та інших форм інформаційного впливу, які здатні формувати суспільну думку, впливати на морально-психологічний стан військового контингенту, цивільного населення, а також змінювати хід подій збройних конфліктів.

Особливого значення у цьому контексті набуває питання безпеки, адже можливість швидкої передачі даних ставить під загрозу військові операції та безпеку цивільного населення в цілому. По-перше, це забезпечує можливість швидкого поширення даних про місцезнаходження, склад військ та скупчення військової техніки, а також про знаходження складів боєприпасів та місць дислокації систем протиповітряної оборони. Більше того, передчасні повідомлення про успіхи військових операцій ставлять під загрозу їхнє подальше проведення та комплексне виконання в загалом.

З іншого боку, сучасні технології активно використовуються і для військової переваги збройних сил. По-перше, вони забезпечують можливість отримувати відповідну інформацію про ворога. По-друге, застосовуються для наведення ракет, коректування вогню та використання дронів. По-третє, загалом використання сучасних технологій забезпечує більше можливостей для безпеки військових та проведення складних операцій.

Тому, важливість телекомунікацій та сучасних технологій в інформаційній війні не може бути недооцінена. Вони стають ключовими інструментами в руках тих, хто намагається вплинути на військові дії, політичні рішення та загальне

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жаровська І., Ортинська Н. Інформаційна війна як сучасне лобалізацій не явище. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020, № 2. С. 56-61.
2. Європейська конвенція з прав людини: Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG (дата звернення: 16.11.2023).
3. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів: Міжнародний документ № 994_001-09 від 18.06.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-09#Text (дата звернення: 16.11.2023).
4. Конституція України: Документ № 254к/96-ВР від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: Міжнародний документ № 995_043 від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 16.11.2023).
6. Про доступ до публічної інформації: Закон України № 2939-VI від 13.01. 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
Про інформацію: Закон України № 2657-XII від 02.10.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

ставлення до конфлікту, як всередині країни, так і на міжнародному рівні.

Перш за все відзначимо, що поняття «інформаційна війна» є доволі дискусійним у національній правовій науці. Наприклад, І. Жаровська та Н. Ортинська наголошують, що інформаційні війни – це маніпулювання інформацією через психологічний вплив на опонента [1, с. 60]. Іншу думку висловлює Г. Сасин, який описує «інформаційну війну» як конфлікт між державами, що здійснюється через застосування інформаційних засобів як зброї. Вона включає в себе як відкриті, так і приховані стратегічні інформаційні дії, які держави застосовують проти одна одної з метою здобуття переваги у матеріальному вимірі [8, с. 19]. Таким чином, інформаційна війна може бути описана як використання інформації та медійних ресурсів з метою досягнення стратегічних цілей, часто пов'язаних із політичними, економічними чи військовими інтересами та ін.

Телекомунікації зазнали значного розвитку в останні десятиліття, перетворившись на ключовий канал поширення інформації. Крім того, соціальні мережі та Інтернет-платформи стали одними з найпотужніших інструментів у сучасній інформаційній війні. Вони дозволяють не лише широко розповсюджувати інформацію, але й впливати на сприйняття та інтерпретацію цієї інформації серед широкого населення. Через алгоритми персоналізації контенту, соціальні мережі здатні формувати «інформаційні бульбашки», в межах яких користувачі піддаються впливу вибіркової та часто однобічної інформації.

Усе це породжує нові виклики, пов'язані з верифікацією інформації та боротьбою з дезінформацією. Невід'ємною частиною цих викликів є необхідність забезпечення цифрової грамотності населення, а також розробка та впровадження нормативно-правових та етичних рамок для регулювання використання сучасних технологій у інформаційному просторі.

Ще до початку повномасштабного вторгнення – «війну між Україною та росією» можна було назвати показовим прикладом ведення інформаційної війни, зокрема у контексті пропаганди з російського боку. Так, противник активно застосовував різноманітні методи політичної та соціальної пропаганди. Така діяльність в інформаційному просторі України, росії, інших держав та на міжнародній арені націлена на досягнення стратегічних та політичних переваг. Основними цілями цієї діяльності є деморалізація супротивника, введення його в оману, а також протидія діям іншої сторони [9, с. 77].

Внаслідок великого впливу телекомунікацій та інформації на перебіг збройного конфлікту і безпеку населення, інформаційна діяльність може бути піддана правомірному обмеженню з урахування відповідного правого забезпечення. З одного боку, право на інформацію передбачену актами міжнародного та національного права. Зокрема, такі положення містяться у Європейській конвенції з прав людини, 1950 р. [2];

7. Сасин Г. В. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливості протидії (на прикладі російської експансії в український простір). *Грані*. 2015, № 3 (119). С. 18-23.

7. Яковчук В. С., Малець Б. І., Борзов Ю. О. Інформаційні війни в сучасному світі. Інформаційна безпека та інформаційні технології: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, студентів і курсантів, м. Львів. 2020. С.75-78.

8. Тітко Е. В. Правомірне обмеження свободи вираження поглядів: досвід Європейського суду з прав людини : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. 167 с.

Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, 1966 р. [5]; Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів, 2009 р. [3], а також таких контекст передбачений Конституцією України, 1996 р. [4]; Законом України «Про інформацію», 1992 р. [7]; Законом України «Про доступ до публічної інформації», 2011 р. [6] та низкою багатьох інших міжнародних та національних правових актів. Таким чином узагальнивши відповідні положення вищенаведених документів щодо права на інформацію, можна відзначити, що вони, переважно, визнають право кожної особи на вільний доступ до інформації, що включає право шукати, отримувати та передавати інформацію. Крім того, ці документи підкреслюють важливість свободи слова як фундаментальної свободи, що охоплює не тільки право висловлювати власні погляди, але й отримувати та передавати інформацію та ідеї без втручання з боку держави. Разом з тим, важливо наголосити, що ці правові акти також вказують на необхідність балансу між правом на інформацію та захистом прав та репутації інших осіб.

Таким чином, право на інформацію, хоч і є фундаментальним, може бути піддане обмеженню за відповідних умов. Такі обмеження, повинні бути встановлені законом та бути «необхідними у демократичному суспільстві» для захисту відповідних інтересів або прав і свобод інших осіб, у відповідності до пропорційної меті, якої вони прагнуть досягти. До можливих підстав для обмеження права на інформацію можна віднести:

- захист національної безпеки та територіальної цілісності держави;
- підтримання громадського порядку, особливо у випадках, коли інформація може призвести до насильства, серйозних заворушень або кримінального правопорушення;
- охорона здоров'я населення, захист репутації або прав інших людей;
- запобігання розголошенню конфіденційної інформації, комерційних таємниць або для підтримання авторитету та неупередженості правосуддя [8].

Збройний конфлікт часто стає причиною введення відповідних обмежень право на інформацію, з огляду на потреби національної безпеки, територіальної цілісності та забезпечення громадського порядку. У таких обставинах, уряди можуть вважати за необхідне контролювати або обмежувати доступ до певної інформації, а також впливати на її поширення. Зокрема, під час війни, інформація про військові операції, стратегії, розміщення військ та інші чутливі аспекти може бути класифікована як таємна. Уряди можуть обмежувати доступ до такої інформації, щоб запобігти її потраплянню до ворожих сил чи зменшити ризик шкоди для національної безпеки. Серед практичних прикладів можна назвати заборону на зйомку розміщення та роботи систем протиповітряної оборони.

Крім того, можуть вводитись певні обмеження на поширення інформації, яка може призвести до паніки чи соціальних заворушень, особливо у випадках, коли недостовірна або перекручена інформація може викликати масові протести або насильство серед цивільного населення.

Таким чином, безконтрольна реалізація права на інформацію за умов збройного конфлікту може мати невідворотні негативні наслідки для оборони та захисту держави, а також безпеки життя цивільного населення. З урахуванням цього, обмеження відповідної інформації за умов воєнного стану є доцільним і обґрунтованим.

Важливо, що будь-які такі обмеження повинні відповідати принципам законності, необхідності та пропорційності. Тобто вони мають бути чітко передбачені законом, необхідними для досягнення легітимної меті, та не перевищувати міри, необхідної для цього. Доцільно, щоб такі обмеження були тимчасовими та переглядались регулярно, щоб запобігти надмірному втручання у право на інформацію. У міжнародному праві підкреслюється, що навіть у випадку збройних конфліктів, обмеження на доступ до інформації мають бути справедливо зважені з урахуванням принципів демократії та прав людини.

Разом з тим, звертаючи увагу на позитивний вплив телекомунікацій під час воєнних дій, то слід наголосити, що наявність точної та актуальної інформації дозволяє військовому командуванню ефективно управляти та координувати оборонні операції, планувати стратегії та швидко реагувати на зміни на фронті. Точна та своєчасна інформація може підтримувати моральний дух населення, утримуючи людей від паніки та дезінформації. Крім того, підтримання

відкритого та прозорого інформаційного потоку допомагає зберегти внутрішню стабільність, уникати непорозумінь та зміцнювати довіру громадян до державних інститутів.

Варто також наголосити що, відповідна інформація, яка зібрана під час воєнного стану належним чином, може слугувати доказом у міжнародних судах для розслідування воєнних злочинів, злочинів агресії, злочинів проти людяності, порушень прав людини та інших незаконних дій.

Отже, з одного боку, інформація може бути використана як зброя у війні, що несе потенційну шкоду. Неконтрольований або неправдивий потік інформації може призвести до паніки, дезорганізації, підриву морального духу та загрози військовим операціям. Обмеження такої інформації є законним та обґрунтованим. З іншого боку, точна та своєчасна інформація є критично важливою для ефективного управління військовими операціями, підтримки морального духу населення, протидії пропаганді та дезінформації, залучення міжнародної підтримки, збереження внутрішньої стабільності, та документування можливих воєнних злочинів. У підсумку, керування інформацією під час воєнного стану вимагає виваженого підходу, що забезпечує достатній рівень інформованості для ефективного реагування на виклики збройного конфлікту, але водночас захищає від негативних наслідків неконтрольованого розповсюдження інформації. Важливо підтримувати баланс між необхідністю інформування та потребою в обмеженні доступу до інформації з міркувань національної безпеки, територіальної цілісності та забезпечення громадського порядку.

Демидчук Людмила Богданівна,

кандидат технічних наук, доцент,

*доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Львівського торговельно-економічного університету*

ТЕНДЕНЦІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Кількість, якість і доступність інформаційних ресурсів (ІР) уже зараз багато в чому визначають рівень розвитку країни, її статус у світовому співтоваристві та безперечно стають вирішальним показником цього статусу в перші десятиліття ХХІ століття. ІР України є достатньо величезним за обсягом, вартістю і складністю комплексом, що включає бази даних, електронні інформаційні масиви, бібліотечні та архівні фонди тощо. Надають послуги централізовані фонди правової інформації обсягом понад 46 000 національних нормативних документів (НД) [1]. Одним із найважливіших показників руху країни шляхом до інформаційного суспільства є ступінь використання інформаційних ресурсів для забезпечення потреб суспільства. І саме за показником доступності ресурсів споживачам Україна відстає від розвинених країн світу.

Причини цього досить різноманітні [2, 3]:

комерційні ресурси занадто дорогі для масового користування;

багато категорій ресурсів не мають довідкового апарату та засобів навігації;

частини електронних інформаційних ресурсів подано в несумісних оболонках;

багато власників ресурсів не мають можливостей для надання своїм ресурсам товарної форми.

З огляду на дедалі більшу роль ІР у розвитку країни основну мету державної інформаційної політики (ДІП) стосовно інформаційних ресурсів можна сформулювати як створення умов і механізмів формування, розвитку та ефективного використання інформаційних ресурсів у всіх сферах діяльності. Держава має мати у своєму розпорядженні інструмент, що дає змогу достовірно оцінювати інформаційний капітал суспільства і на цій основі здійснювати регульовальні та контролювальні функції в соціально-економічній сфері загалом і у сфері інформаційної діяльності, зокрема.

Для України як країни з перехідною економікою надзвичайно важливим чинником завершення ринкових перетворень і забезпечення сталого розвитку є зміцнення всіх типів інфраструктур суспільного виробництва. Особливе місце тут посідає національна інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура (ІТІ), покликана забезпечити створення єдиного інформаційного простору і, як наслідок, ефективного єдиного соціально-економічного простору України як цілісної

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Національний фонд НД. ДІП «УкрНДНЦ». 2023. URL: <http://uas.gov.ua/natsionalnyi-fond-nd/>.
2. Пономаренко Н. Ш., Фінагіна О. В. Особливості розвитку інформаційного ринку: Монографія / Ін-т економікоправових досліджень НАН України. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. 217 с.
3. Рябцев Г. Л. Ресурси державної політики: класифікація та використання. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=844>.
4. Сопіна О. А. Зв'язки з громадськістю як чинник удосконалення комунікаційного механізму державного управління. Право та державне управління. 2021. № 2. С. 172-177.
5. Устименко Т. М. Зв'язки з громадськістю як механізм зворотного зв'язку в системі влади та управління. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 143-148.
- Литвин І. С. Оптимізація інформаційної ефективності систем управління: монографія / Литвин І. С. Тернопіль: ТНЕУ. 2008. 336 с.

держави, поглиблення процесів інформаційної та економічної інтеграції до ЄС, послідовне входження до Європейської та глобальної інформаційної інфраструктури.

На особливу увагу заслуговує в цьому зв'язку розвиток сектору інформаційної інфраструктури, який має забезпечувати надання різноманітних інформаційних послуг споживачам, насамперед населенню.

Державне регулювання розвитку ІТІ має здійснюватися за такими основними напрямками:

бюджетне фінансування соціально значущих інформаційних систем (охорона здоров'я, освіта, працевлаштування, соціальне забезпечення, біженці, окремі розділи законодавства), а також систем податкової та митних служб, інформаційного забезпечення держорганів, виборів, правопорядку, системи запобігання та боротьби з надзвичайними ситуаціями;

створення економічних умов для підтримки вітчизняного виробника в розвитку сектору надання різноманітних інформаційних послуг населенню, зокрема щодо формування системи електронної торгівлі, інформатизації побуту та дозвілля;

стимулювання (фінансове, податкове та ін.) створення і розвитку національних корпоративних мереж і комерційних систем, у тому числі провайдерів, які забезпечують доступ до Інтернету і надають пільги користувачам із малозабезпечених груп населення, учням і студентам, дітям; захист прав громадян на особисте життя і на доступ до інформації;

реалізація на основі положень ДІП концепцій, програм і проєктів розвитку інформаційних і телекомунікаційних систем і мереж, а також розроблення стандартів (узгоджених з міжнародними стандартами), що забезпечують їх створення та експлуатацію [4, 5].

При розгляді перспектив розвитку в Україні технологічного компонента інформаційного простору необхідно враховувати таке:

термін заміни наявних технологій на нові, ефективніші постійно скорочується і становить сьогодні 3-5 років із тенденцією зменшення до 2-3;

технології інформатизації та зв'язку (ТІЗ) є компонентом інформаційного простору, що найбільш динамічно розвивається;

переважними темпами у світі розвиваються різноманітні мережеві технології, тобто орієнтовані на постійне використання і роботу користувача в комп'ютерних мережах, і технології інтеграції окремих пристроїв і технологій у єдиний функціональний комплекс (технології відкритих систем);

вітчизняний ринок ТІЗ захоплений продукцією світових зарубіжних виробників, здебільшого американських; реально можна говорити тільки про перспективу появи на ринку вітчизняних прикладних, наукомістких ТІЗ, що забезпечують;

український ринок ТІЗ орієнтований виключно на технічні засоби зарубіжного виробництва, що призводить до зниження загальної частки вітчизняних розробок інформаційних технологій стосовно кількості адаптованих зарубіжних [6, с. 34].

Основними напрямками політики в цій галузі мають бути:

селективна державна підтримка пріоритетних вітчизняних ТІЗ;

відкрите конкурсне розміщення держзамовлень на нові ТІЗ при гарантіях держзакупівель і відкритий конкурсний відбір ТІЗ при реалізації державних проєктів інформатизації;

підтримка перспективних наукових досліджень у галузі створення вітчизняних ТІЗ;

стимулювання використання ТІЗ вітчизняного розроблення за їхньої конкурентоспроможності в різних фінансованих із держбюджету проєктах і програмах інформатизації державних об'єктів;

широке використання передових зарубіжних ТІЗ

Окремо мають бути розглянуті заходи ДІП щодо так званих подвійних технологій, тобто інформаційно-телекомунікаційних технологій і технологій зв'язку, які застосовуються як у цивільних, так і у військових системах.

Розвиток інформаційного простору вимагає наявності в країні необхідного науково-виробничого потенціалу. Ця вимога впливає з високої наукомісткості всіх технологічних складових, що утворюють інформаційний простір і забезпечують його ефективне функціонування.

Основна мета ДІП стосовно науково-технічного потенціалу - надання (у різних формах) державної підтримки розвитку вітчизняних організацій і підприємств, що забезпечують технологічну незалежність формування інформаційного середовища України.

Нині ринок інформації, інформаційних технологій, засобів, продуктів і послуг є одним із найдинамічніших секторів національного ринку. Сьогодні все програмно-технічне забезпечення процесів інформатизації та розвитку телекомунікацій забезпечується внутрішнім інформаційним ринком, на якому всі новітні засоби і технології з'являються практично одночасно з їхньою появою на зарубіжних ринках. Однак український інформаційний ринок має свої особливості, які суттєво відрізняють його від зарубіжних.

Перша й основна особливість національного інформаційного ринку – це те, що держава поки що відіграє на ньому пасивну роль. Вона практично ніяк не займається його регулюванням ні організаційно, ні економічно. Це не дає змоги вирішувати основне завдання держави в ринковій економіці - забезпечувати стабільність національного ринку за пріоритету на ньому вітчизняного виробника.

Друга особливість – неоднорідність ринку за регіонами країни. Розвиток інформаційного ринку за традицією йде від центру до регіонів.

Третя особливість – держава на ринку виступає як основний споживач, водночас сектор домашнього споживання інформаційних продуктів і послуг розвинений недостатньо.

На основі наведеного вище і з урахуванням досвіду в цій галузі як першочергові заходи ДП необхідно:

розробити довгострокову стратегію держави щодо ЗМІ та провести її широке громадське обговорення;

коригувати чинне законодавство, що регулює діяльність ЗМІ та їхні відносини з державою і суспільством.

Братко Ірина Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри міжнародного права,
європейської та євроатлантичної інтеграції
Київського університету імені Бориса Грінченка

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Міжнародне співробітництво та координація у сфері надання телекомунікаційної допомоги, що включає своєчасне розгортання та застосування телекомунікаційних ресурсів при надзвичайних ситуаціях, починає свою історію з роботи Міжнародної конференції з питань комунікації при стихійних лихах (Женева, 1990 рік), на якій було поставлено питання про роль телекомунікаційних систем у проведенні рятувальних робіт та здійснення заходів з ліквідації руйнівних наслідків стихійних лих. Протягом 90-х років ХХ століття ці питання знаходились у центрі уваги міжнародних організацій, та пошуку базових принципів застосування телекомунікаційної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Результатом роботи Міжнародної конференції з питань комунікації при стихійних лихах, кодифікації численних резолюцій та прийняття Декларації Тампере з питань комунікації у зв'язку з стихійними лихами 1991 року, проведення обговорення ролі телекомунікації при надзвичайних ситуаціях питання на сесіях Генеральної Асамблеї ООН, 7 Всесвітньої конференції з розвитку електров'язку (Буенос-Айрес, 1994 рік), Всесвітньої конференції радіозв'язку 1997 року стало підписання у 18 червні 1998 року Конвенції Тампере про надання телекомунікаційних ресурсів для пом'якшення наслідків лих і здійснення операцій із надання допомоги (Конвенція Тампере). [1] На момент набрання чинності 8 січня 2005 року Конвенцію Тампере підписали 60 держав, 49 держав ратифікували. [2]

У якості мети Конвенції Тампере декларує прагнення забезпечити надання надійних, швидко доступних телекомунікаційних ресурсів для пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій, сприяти здійсненню операцій з надання телекомунікаційної допомоги та здійснювати міжнародне співробітництво у цій сфері міжнародних відносин.

Прийняття Конвенції Тампере визначило окремий напрямок міжнародно-правового регулювання надання міжнародної допомоги для телекомунікації при надзвичайних ситуаціях глобального масштабу.

Конвенція Тампере визначає низку понять, які є базовими для правового регулювання міжнародно-правових відносин у

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про надання телекомунікаційних ресурсів для пом'якшення наслідків лих і здійснення операцій із надання допомоги : Конвенція ООН (Тампере) від 18 червня 1998 року. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/tampere.shtml
2. Status Tampere Convention on the Provision of Telecommunication Resources for Disaster Mitigation and Relief Operations 1998. – Режим доступу : <https://international.vlex.com/vid/tampere-convention-on-the-866736720>
3. Забара І.М. Міжнародно правове регулювання використання телекомунікаційних ресурсів в умовах надзвичайних ситуацій: до двадцятиріччя Конвенції Тампере 1998 року. // «Інформація і право». № 3(26)/2018. С.39-48
4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 №5403-VI (із змінами та доповненнями). Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
5. Міжнародний союз електров'язку (МСЕ). – Режим доступу : <https://www.itu.int/en/about/Pages/default.aspx>
6. Екстрений комунікаційний кластер (ЕТК). Режим доступу : <https://www.etcluster.org/>
7. Екстрений комунікаційний кластер (ЕТК): Операції ЕТК: Надзвичайна ситуація-Україна: Конфлікт. Режим доступу : <https://www.etcluster.org/document/et-cluster-ukraine-situation-report-october-2023>.

сфері подолання надзвичайних ситуацій, проте, деякі з них і досі викликають дискусію у науковців. [3, с. 39; 42] Так, Конвенція надає наступне визначення поняттю «лихо»: ««Лихо» означає серйозне порушення функціонування суспільства, яке створює серйозну, широку загрозу життю та здоров'ю людей, майна чи навколишнього середовища, незалежно від того, чи спричинене воно аварією, силами природи чи діяльністю людини, раптово або внаслідок складного, тривалого процесу (п. 6 статті 1 Конвенції Тампере). [1] Відповідно до п 42 ст. 2 Кодексу цивільного захисту України стихійне лихо – це природне явище, що діє з великою руйнівною силою, заподіює значну шкоду території, на якій відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, завдає матеріальних збитків. [4] Отже, визначення поняття «лихо» у Конвенції Тампере включає загрозу життю людей, як одну з характеристик цього явища, і такий контекст вказує на проблематику захисту прав людини під час стихійного лиха. Не менш важливими є конвенційні визначення таких понять як «телекомунікація», «телекомунікаційні ресурси», «телекомунікаційна допомога».

Конвенції Тампере спирається на широке коло учасників відносин, які можуть бути задіяні у рятувальних операціях та подоланні наслідків лиха. Серед загально визначених учасників конвенцій та суб'єктів міжнародного права, таких як держава та міжнародні організації, Конвенція Тампере зазначає недержавні утворення та неурядові організації. Недержавні утворення та недержавні організації входять у систему телекомунікації при надзвичайних ситуаціях та ліквідації наслідків лиха. Серед недержавних утворень, що залучаються до системи телекомунікації, позначено рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Представлена у Конвенції Тампере класифікація надзвичайних ситуацій достатньо широка та включає ситуації, викликані катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що складає загрозу життю або здоров'ю населення і може призвести або призводить до великої кількості загиблих і постраждалих. Ці ситуації та/або події мають широкомасштабні наслідки та значні матеріальні збитки, створюють негативні умови для проживання населення на таких територіях та створюють перепони для ведення господарської діяльності.

У статті 3 Конвенції Тампере визначено наступні заходи та спільні дії у сфері оперативного міждержавного співробітництва при надзвичайних ситуаціях, які є визначальними для оперативної діяльності надання телекомунікаційної допомоги:

а) розгортання наземного та супутникового телекомунікаційного обладнання для прогнозування, спостереження та отримання інформації про небезпечні природні явища, небезпеки для здоров'я людей та лиха;

б) обмін інформацією про небезпечні природні явища, небезпеки для здоров'я людей та лиха між державами-учасницями та з іншими державами, недержавними утвореннями та міжурядовими організаціями та розповсюдження такої інформації серед населення, особливо населення, схильного до ризику;

с) надання швидкої телекомунікаційної допомоги для пом'якшення наслідків лиха;

д) встановлення та експлуатацію надійних, гнучких телекомунікаційних систем для використання організаціями з надання гуманітарної та іншої допомоги. [1]

Ключовий компонент системи взаємодії між державами при наданні телекомунікаційної допомоги позначено у статті 2 Конвенції Тампере. Цією статтею регламентуються повноваження координатора допомоги в рамках проведення операцій у надзвичайних ситуаціях, та надає право координатору надзвичайної допомоги ООН звертатись про телекомунікаційну допомогу не лише до держав-учасниць та міжнародних організацій, а безпосередньо до недержавних утворень та неурядових організацій. Таке формулювання відповідає сучасному розумінню здійснення контролю над проведенням операцій з надання екстремальної допомоги та максимально пришвидшують комунікацію у кризових ситуаціях.

На сьогодні ідея координації надання телекомунікаційної допомоги та можливість напряму звертатись про телекомунікаційну допомогу найшла підтримку у діяльності Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ). [5] З огляду на це та в рамках своєї статутної і програмної діяльності МСЕ, створено кластер телекомунікаційної допомоги «Екстрений комунікаційний кластер» (ЕТК) у якості глобальної мережі організацій, які працюють для надання комунікаційних послуг у надзвичайних гуманітарних ситуаціях [6], в тому числі і в Україні [7].

Отже, на основі міжнародно-правового механізму Конвенції Тампере було створено систему надання міжнародної телекомунікаційної допомоги у надзвичайних ситуаціях, що об'єднала державні установи, міжнародні організації, неурядові організації та недержавні утворення при здійсненні операцій у надзвичайних ситуаціях, спрямованих на пом'якшення стихійних лих та подолання їх наслідків.

Martsenko N.,*PhD, Associate Professor,**Associate Professor of the Department of International Law and Migration Policy, West Ukrainian National University***Vityunova A.,***student of the Faculty of Law
West Ukrainian National University*

Protection of property rights in the context of armed conflict

According to Ukrainian law, direct interference by the military with a citizen's right to private property is only possible in the case of martial law or a state of emergency. According to the Constitution, the right to private property is inviolable, but in the event of war, the military command can confiscate property without any prior compensation. The Law of Ukraine "On the Transfer, Compulsory Alienation or Confiscation of Property under the Legal Regime of Martial Law or a State of Emergency" allows for the compulsory transfer or confiscation of property in connection with the introduction and implementation of measures of the legal regime of martial law by a decision of the military command approved by the relevant local state administration or executive body of the relevant local council [3]. However, in areas with active hostilities, the military command can independently transfer or confiscate property.

The law provides for the obligation of the state to return property after the end of martial law or to compensate for its value in case of destruction. According to the law, this should be done within 5 years, but based on previous events, the amount of compensation may be inadequate.

The Constitution of Ukraine stipulates that the state must ensure the protection of property rights for all subjects. In the current situation of the country, all subjects of property rights have equal rights before the law [1, p. 1712]. In the event of the introduction of martial law in Ukraine, the constitutional rights and freedoms of a person and citizen provided for in Articles 30-34, 38, 39, 41-44, 53 of the Constitution of Ukraine may be restricted for the temporary period of martial law. [2].

As of February 24, 2022, the military aggression of the Russian Federation against Ukraine has become one of the challenges of our time and has been going on for over a year. During this period, individuals and legal entities have suffered great losses, including damage to their property. In this regard, a natural question arises as to how the Ukrainian legal system can protect the violated rights of individuals and legal entities and what legislation will regulate this issue. The answers to these questions are of great public importance and require detailed regulation for their proper application.

In practice, the legal problem is as follows: The European Convention on Human Rights has limitations in its application during active hostilities, the Civil Code of Ukraine is obviously not

References:

1. Dmyterko A. S., Glushko A. O. Peculiarities of property rights protection during martial law. *Modern research in world science : VIII International Scientific and Practical Conference*. Lviv, October 29, 2023. 2022. P. 1712–1715.
2. The Constitution of Ukraine of January 01, 2020. <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. The Law of Ukraine "On the Transfer, Compulsory Alienation or Confiscation of Property under the Legal Regime of Martial Law or State of Emergency". <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>.
4. Utvenko V.V., Yunina M.P. Peculiarities of realization and protection of human rights and freedoms under martial law. *Materials of the VI International Scientific and Practical Conference "Reforming the Legal System in the Context of European Integration Processes"*. Sumy. 2022. P. 201-205.
5. The Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 435-IV of January 16, 2003. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n11>.
6. How will the cost of destroyed property be reimbursed?. <https://suspilne.media/285682-zrujnovano-cerez-vijnu-budinok-fotografujte-akzbirati-dokazi-i-kudi-zvertatisa-sob-otrimati-kompensaciu/>.
7. Yakovykh E.V. Compensation for damage caused during active hostilities on the territory of Ukraine. *Doctrinal and law enforcement problems of criminal procedure, detective and operational search activities: International*

intended to regulate compensation for damage during martial law, and international humanitarian law not only does not recognize the right to compensation for such damage, but even promotes it as an inevitable process during hostilities [4, p. 105].

Under martial law, full civil protection of property rights is not guaranteed, as national legislation lacks legal mechanisms to ensure that temporarily displaced persons are provided with not only housing, but also an equivalent land plot. There is a need to reform special legislation related to civil protection of the population, as well as to introduce norms that guarantee the restoration of a normal way of life.

During martial law, human rights are ensured through two approaches: restriction and protection. The first approach is aimed at normalizing the situation. The second approach provides for the protection of human rights and interests during a special period and in the territory where hostilities are ongoing. Restriction of rights is also used to ensure that the government acts in the interests of its citizens [1, p. 1714].

In the context of compensation for damage, the most widely used document is the Civil Code of Ukraine, which is the basis for such regulation in peacetime. However, due to the ongoing war in Ukraine, this legal act is not able to fully regulate the issue of liability for damage caused during armed conflicts. For example, part 1 of Article 1166 of the Civil Code of Ukraine provides for full compensation by the person who caused the damage to the property of an individual or legal entity. Articles 1187 and 1188 of the Civil Code of Ukraine provide for liability for damage caused by a source of increased danger [5]. However, the interpretation of these rules is becoming problematic due to active hostilities on the territory of Ukraine.

In the light of current conditions, the most common grounds for compensation for property damage caused by hostilities are violations of the laws and customs of war [6]. Article 438 of the Criminal Code of Ukraine effectively prohibits parties to the conflict from causing excessive harm to the civilian population, except in cases of urgent military necessity. However, such a mechanism for compensation for property damage caused on this basis is not an effective remedy, as it is virtually impossible to establish who is the perpetrator of this crime and in what manner compensation should be paid [7, p. 107].

Another serious challenge to the protection of property rights in time of war is the issue of force majeure (unforeseen circumstances beyond the control of the parties that make it impossible for them to fulfill their obligations previously assumed). In wartime, such circumstances can be numerous, including destruction of property, confiscation, or obstacles to the exercise of property rights. The complexity of force majeure lies in the fact that it may require modification or suspension of contracts and make it impossible to exercise property rights [8; 9]. In general, international humanitarian law has restrictions on armed conflicts to protect civilians and their property. However, parties to an armed conflict do not always take into account the rules set forth in IHL. Some international treaties may contain provisions that take into account force majeure during armed conflict, but each case

scientific and practical conference, devoted to the 10th anniversary of the entry into force of the Criminal Procedure Code of Ukraine. Odesa, December 9. 2022. P. 105-109.

8. Martsenko N.S., Gera V.O. Force Majeure in the Private Law of the European Union and Ukraine: Comparative Legal Analysis. South Ukrainian Law Journal. № 4. 2022. P.149-156. http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_2/4-2_2022.pdf#page=149

9. Nataliia Martsenko, Anastasiia Melnychuk, Olesya Remenyak. European Union property law: review of the main provisions and peculiarities. Actual problems of law. № 2 (34). 2023. P. 160-166.

DOI:10.35774/app2022.02.160. <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/apl/article/view/1613/1670>.

may require individual consideration. The protection of property rights in times of war often requires complex legal strategies and may include compensation or restoration procedures after the conflict is over.

In general, the conditions of armed conflict complicate the protection of property rights, as there are numerous damages, destructions, and illegal seizures of property, which complicates the protection issues and overloads the judicial system. Mechanisms for protecting property in such situations can range from international legal instruments to national strategies designed to ensure restoration and compensation for affected individuals. Ensuring effective protection of property rights in conflict situations requires a comprehensive approach to take into account the unique challenges that arise in this context.

Finally, it is worth noting the use of two categories of international law - jus ad bellum (the right to war) and jus in bello (the law of war). In fact, in the case of the military aggression of the Russian Federation against Ukraine, both branches of law are applied, which do not exclude each other, but rather remain different. Liability under jus ad bellum implies that the aggressor must compensate for direct damage, including environmental damage, caused to both Ukraine and private individuals, including foreigners and stateless persons. Since such liability is direct, it does not require separate proof of guilt.

Ногас Назар Ігорович,
доктор філософії (право)
старший викладач кафедри міжнародного права та
міграційної політики
Західноукраїнський національний університет

Міжнародне право та вирішення спорів у сфері зв'язку

Зі зростанням глобальної економіки та технологічної залежності виникає необхідність у визначенні стандартів та правил для міжнародних зв'язків.

З поширенням цифрових технологій інтернету, кіберзагроз та порушення безпеки даних стають загальнопоширеними, що вимагає розвитку міжнародних норм і механізмів вирішення спорів. Міжнародне право має адаптуватися до цих реалій, розробляючи нові стандарти та механізми для ефективного вирішення викликів [1, с.130-131].

Сфера зв'язку є критично важливою для сучасного світу, а вирішення спорів у цьому сегменті вимагає дбайливого підходу та врахування різноманітних аспектів.

Вирішення спорів у сфері зв'язку — це невід'ємна частина забезпечення стабільності та розвитку цієї стратегічно важливої галузі.

Міжнародні компанії ведуть бізнес на світовому рівні, а вирішення спорів у сфері зв'язку стає важливим для розвитку торговельних відносин.

Міжнародне право в сфері зв'язку визначає правила гри для держав, операторів та користувачів, сприяючи стабільності та розвитку цієї важливої галузі. Вирішення спорів у цьому контексті виявляється ключовим елементом для забезпечення ефективного функціонування та розвитку міжнародних зв'язків.

Міжнародне право у сфері зв'язку складається з Міжнародних конвенцій, включає низку документів, угод, які встановлюють стандарти та правила для держав, операторів зв'язку та користувачів.

Оскільки зв'язок включає обмін інформацією, міжнародні угоди регулюють питання приватності та безпеки, зокрема в сфері електронного спілкування.

Міжнародні угоди та стандарти визначають правила та вимоги щодо збору, зберігання, обробки та передачі особистих даних. Регулятори намагаються забезпечити, щоб інформація користувачів оброблялася відповідно до їхніх прав і була захищена від неправомірного доступу.

Вони також визначають стандарти та вимоги для використання електронного підпису та шифрування для забезпечення конфіденційності, цілісності та автентифікації електронних документів та спілкування.

Міжнародне право визначає рамки для діяльності у сфері зв'язку та надає стандарти, які повинні дотримуватися всіма сторонами. Дотримання цих стандартів визначається

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко І. І. Еволюція механізму мирного розв'язання міжнародних спорів і врегулювання міжнародних конфліктів в Україні. 2021. № 3. 260с.
2. Ніколенко І. І. Проблеми визначення міжнародного конфлікту. Вісник академії адвокатури України. 2013. № 1. 594 с.
3. Приходько А. В. Теоретико-правовий аналіз існуючих альтернативних засобів врегулювання спорів у сфері міжнародного приватного права. Європейські перспективи. 2021. № 8. 585 с.
4. Савчук К. О., Мельничук О. І. Міжнародний суд ООН як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів у сучасному міжнародному праві. Часопис Київського університету права. 2019. № 4. 647с.
5. Стрельцов Є. Л. Міжнародні конфлікти: спроба визначення. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 75. 934 с.

міжнародними організаціями, такими як Міжнародний союз електров'язку (ITU).

Це право спрямоване на спільні зусилля країн у боротьбі з кіберзлочинністю, що включає в себе встановлення стандартів щодо ідентифікації та карантинування кіберзлочинців, а також обмін інформацією між країнами для запобігання та розслідування кібератак.

Міжнародні конвенції в свою чергу регулюють поштовий та телеграфний зв'язок між країнами, встановлюючи стандарти для обміну листів та телеграфних повідомлень [4, с.76].

Є конвенції, які стосуються телефонного та радіозв'язку, включаючи використання радіочастот, стандарти технічного обладнання та процедури надання послуг.

У зв'язку із зростанням використання супутникового зв'язку, існують конвенції, які визначають правила використання супутникових ресурсів та управління ними.

Дипломатичні переговори, посередництво та консультації дозволяють сторонам вирішувати розбіжності мирним шляхом, сприяючи підтримці стабільності.

Міжнародний Суд ООН виступає як важливий механізм вирішення спорів між державами, включаючи ті, що виникають у зв'язку, а арбітраж стає універсальним засобом вирішення конфліктів між суб'єктами цієї галузі, дозволяючи знайти справедливі та об'єктивні рішення.

Арбітраж та медіація набирають популярності в сфері зв'язку. Сторони можуть вибрати нейтральних посередників або арбітрів для швидкого та ефективного вирішення конфлікту за позапередніми процедурами суду.

У свою чергу Міжнародний Суд ООН може виступати як остаточний арбітр у складних міжнародних спорах. Його рішення є обов'язковими для сторін, що забезпечує стабільність та прозорість вирішення конфліктів.

Отже, міжнародне право у сфері зв'язку відіграє важливу роль у визначенні стосунків між державами та операторами. Ефективні механізми вирішення спорів визначають стабільність та розвиток цієї стратегічної галузі, враховуючи сучасні виклики та перспективи [4, с.77].

Правові рамки для роботи в галузі зв'язку, забезпечують порядок, права та обов'язки всіх учасників і сприяючи розвитку інновацій та технічного прогресу в цій сфері.

З урахуванням швидкого розвитку технологій та геополітичних змін, важливо розглядати та адаптувати методи вирішення спорів. Гнучкість та постійне оновлення підходів є важливими умовами для успішного вирішення конфліктів у сфері зв'язку.

Комплексний підхід, що об'єднує дипломатію, технології та міжнародне право, визначає ефективний шлях до вирішення розбіжностей, сприяючи розвитку сучасного світу.

Держави та організації мають зобов'язання дотримуватися міжнародних стандартів у сфері зв'язку, що визначає необхідність якісного міжнародного правового регулювання [3, с.23].

Загрози кібертероризму та інші види кіберзагроз стають викликом для міжнародної безпеки, і вирішення спорів у цьому контексті стає життєво важливим.

Проблеми, такі як міжнародний тероризм, піратство та транснаціональна злочинність, вимагають спільних міжнародних зусиль у сфері зв'язку.

Отже, тема "Міжнародне право та вирішення спорів у сфері зв'язку" важлива і актуальна в контексті зростання глобальних викликів та потреб співпраці між державами, компаніями та громадянським суспільством.

Обіход Тетяна Вікторівна,
кандидат фізико-математичних наук
старший науковий співробітник, доцент
Київський університет ринкових відносин

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НЕДОЛІКИ 5G ЗВ'ЯЗКУ В УКРАЇНІ

Бездротові технології зв'язку та передачі даних без використання електричних провідників є привабливими, оскільки гарантують певний рівень мобільності і дозволяють зняти обмеження на максимальну протяжність мережі, що накладаються оптоволоконними кабелями. Найбільш популярним є оптичний бездротовий зв'язок в короткому діапазоні: застосунки бездротової натільної мережі (WLAN) і бездротової персональної мережі (WPAN) під стандартом IEEE 802.15.7. Україна вже впровадила 4G зв'язок і готується до нової, 5G мережі. Новий стандарт зв'язку використовує хвилі вищих частот, ніж вже діючі мобільні мережі.

Переваги 5G:

можливість передавати дані значно швидше і більшої кількості передавачів;

швидкість інтернету збільшується в 10-20 разів і з'являється можливість підключати більшу кількість дивайсів для користування інтернетом;

допоможе розвивати й інші технології: технології штучного інтелекту, діагностика захворювань на відстані завдяки сенсорним рукавицям, проведення хірургічних операцій на відстані, масова експлуатація автомобілів-безпілотників, що знизить кількість аварій.

Однак на шляху впровадження 5G технологій в Україні знаходиться декілька перешкод, найістотнішими серед яких є [1,2]:

- використання вкрай високих частот (30-300 ГГц) призводить до необхідності встановити значну кількість передавачів;

- висока вартість впровадження;

- постачальник цифрових послуг, китайська компанія Huawei, потрапила до санаційного списку США у 2019 році за звинувачення у шпигунстві;

- дефіцит волоконно-оптичного кабелю для роботи мереж 5G та дата-центрів ІТ-компаній.

Financial Times пише, що волоконно-оптичний кабель подорожчав на 70% оскільки технічні гіганти розширюють можливості своїх дата-центрів щодо впровадження 5G (від зростання цін на оптоволокно на 70% вже постраждали Європа, Індія та Китай);

- необхідне оновлення існуючої інфраструктури для підтримки 5G-технологій;

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богдан Вальд. «Дорогою й сумнівно»: чому мережа зв'язку 5G розчарує всіх в Україні, крім влади. (27.11.2020). URL: <https://ucap.io/why-5g-will-disappoint-everyone-in-ukraine/>.
2. Сашко Шевченко. 5G в Україні: загроза, необхідність чи все одразу? (13 грудня 2020). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zaprovadgennya-5g-ukraine-china-us/30992239.html>.
3. Олена Мусієнко. Стрибок від 5G до 6G. Коли, навіщо та що це дасть? (18.08.2022). URL: <https://www.imena.ua/blog/leap-from-5g-to-6g/>.
4. Олег Пилипенко. 5G на старті: оператори прискорюють впровадження нової технології. (20.09.2018). URL: <https://www.imena.ua/blog/5g-start/>.
5. Редакція Blog Imena.UA. Теорії змови про 5G, або чому люди бояться нових технологій. (17.06.2020). URL: <https://www.imena.ua/blog/conspiracy-theories-about-5g/>.

- 5G-станції потребують більше електроенергії і нові типи дорогих смартфонів із підтримкою 5G технологій.

Під час Всесвітньої конференції 5G було відмічено, що майбутня мережа не є просто підвищення швидкості, а створить єдність віртуального та реального світу, а голографічна комунікація переміститься в реальність. Китайська академія інформаційних та комунікаційних технологій 14 січня 2022 року опублікувала звіт розгортання 5G-технологій у 2021 році, де відмічено, що КНР практично повністю забезпечила себе базовими 5G-станціями на січень 2022 року. Вони встановлені у всіх містах та міських районах в понад 97% округів та близько 50% селищ, кількість користувачів 5G стандарту становить 450 млн осіб, тобто понад 80% від світової кількості споживачів [3]. Аналітична фірма CCS Insight переглянула свій прогноз щодо введення послуг 5G на ринок. У новому звіті відмічається, що вже у першій половині 2023 року кількість 5G-підключень перевищила 1 млрд. Очікується, що до 2025 року кількість з'єднань 5G складе 2,7 млрд, що більш ніж 20% від загального числа мобільних підключень у світі [4]. На рис. 1 наведено прогнозована кількість глобального розповсюдження зв'язку 5G.

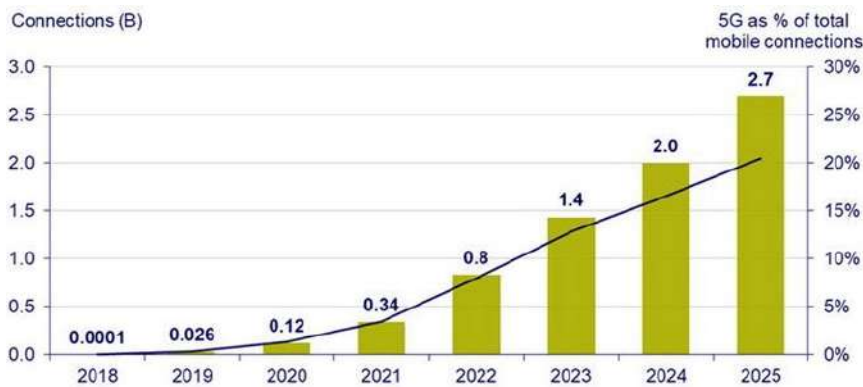

Рис. 1.

Глобальне розповсюдження зв'язку 5G, 2018-2025 рр. На лівій вертикальній осі вказана кількість з'єднань в млрд, на правій – частка 5G від загальної кількості з'єднань. Джерело: CCS Insight Market Forecast, [4].

Необхідно відмітити побоювання населення світу щодо впровадження нових технологій. Теорія змови завжди була популярною серед світової спільноти, однак необхідна зважена і неупереджена оцінка можливого впливу на здоров'я від розповсюдження зв'язку 5G. У березні 2020 р. Міжнародна комісія із захисту від нейонізівного випромінювання показала результати дослідження протягом семи років мереж 5G, [5]. Вченими не було знайдено доказів небезпечного впливу на людину мобільних мереж наступного покоління.

Шереметьєва Ольга Юрїївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права, європейської та
євроатлантичної інтеграції
Київський університет імені Бориса Грінченка

СПЕЦИФІКА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРНЕТУ

На сучасному етапі розвитку світової спільноти Інтернет став невід'ємною складовою у житті майже кожної людини та у сфері функціонування держави. Інтернет охопив практично усі напрями діяльності та інтересів людини.

На нашу думку, можна погодитися із визначенням Інтернету як каталізатора соціальної перебудови, який стимулює появу нових відносин між людьми як у часі, так і в просторі. Головною особливістю такого роду відносин при цьому мають стати загальна доступність інформації та прозорість світових і національних політичних та економічних процесів [1, с. 121].

Цікавим є той факт, що створення Інтернету було започатковано Міністерством оборони США наприкінці 60-х років ХХ століття. Комерційне використання Інтернету, яке було заборонено на початку його існування, наразі постійно розвивається. Все більше різних суб'єктів підприємництва користується Інтернетом з метою реклами, маркетингу, здійснення та отримання платежів тощо.

На початковому етапі розвитку Інтернету, контроль з боку урядів держав був дуже слабкий, або навіть відсутній. І саме відсутність цензури та можливість донести свої погляди до будь-якої аудиторії зумовили особливу популярність Інтернету. Це породило дві протилежні точки зору на обов'язковість правового регулювання відносин в мережі Інтернет: 1) саморегуляція та невтручання з боку держави; 2) прийняття спеціального законодавства про державну політику щодо Інтернету [1, с. 125-126].

В процесі правового регулювання Інтернету постають такі загальні питання: які предметні сфери виявляються в просторі Інтернету, які дії (діяльність) відбуваються в ньому, які залежності визначають відносини суб'єктів у цьому інформаційному просторі, в яких межах можливо наближення до нормативного визначення цих предметів і закріплення вимог та умов методами правового регулювання [1, с. 126].

Специфіка правового регулювання Інтернету пов'язана, передусім, з реалізацією права на інформацію. До цієї групи можна віднести такі права: свобода, без перешкод дотримуватися своїх переконань та шукати, отримувати й розповсюджувати інформацію та ідеї будь-якими засобами та способами незалежно від державних кордонів; право на недоторканність особистого та сімейного життя; право на тайну кореспонденції; право на честь та репутацію [1, с. 126].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кісілевич-Чорнойван О. М. Міжнародне інформаційне право: навч. посіб. / О. М. Кісілевич-Чорнойван. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 160 с.
2. Штефан О. Авторське право та сучасні комп'ютерні технології // Право України. 2005. № 2. С. 99–102.
3. Інформаційне законодавство: 3б. законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. Т. 4. Інформаційне законодавство країн Європи і Азії. К.: Юрид. думка, 2005.

Поряд з реалізацією права на інформацію в Інтернеті, виникають і певні проблеми. Насамперед варто виділити проблему охорони прав інтелектуальної власності на матеріали, розміщені в Інтернеті. Також досить часто буває складно визначити автора, розміщених матеріалів, а отже й забезпечити захист авторського права. На додаток до цього, до створення певного контенту може залучатися й штучний інтелект, що ще більше ускладнює відповідну задачу. На проблему захисту авторського права у період використання сучасних комп'ютерних технологій вже звертали увагу науковці [2].

Крім цього, останніми роками все вагомішою стає проблема міжнародно-правового та національно-правового регулювання електронної комерції, оскільки специфіка мережі Інтернет породжує багато правових проблем, пов'язаних, насамперед, із юрисдикцією. Так, деякі країни прийняли нормативні акти, які регулюють окремі аспекти електронної комерції, а в Україні навіть прийнято Закон «Про електронну комерцію» (2015 р.).

Також важливою проблемою є проблема шахрайства в Інтернеті, а його найрозповсюдженішим видом стали Інтернет-аукціони та інші види шахрайства, особливо, коли за товар чи послуги відбувається оплата, а поставка товару чи надання послуг не відбувається або відбувається неналежним чином.

У цілому, основними джерелами права, які регулюють відносини у сфері Інтернет, є міжнародні договори, звичаї, що складаються в процесі реалізації тих чи інших суспільних відносин, судова практика, резолюції міжнародних організацій та національне законодавство. У межах міжнародних організацій, зокрема ЮНЕСКО, проводились дослідження розвитку інформаційної галузі. У 1999 р. Комітет міністрів Ради Європи прийняв Декларацію про європейську політику в сфері нових інформаційних технологій, а також Радою Європи у 2001 р. було прийнято Конвенцію «Про кіберзлочинність» [1, с. 137-138].

У переважній більшості країн національне законодавство в сфері використання інформаційного простору тільки формується [2]. На національному рівні, наприклад, в США прийнято декілька законів щодо правового регулювання відносин у транскордонних телекомунікаційних інформаційних мережах. Зокрема, Закон «Про підтвердження прав американців використовувати та продавати шифрувальну продукцію», Закон «Про заохочення та полегшення створення безпечних публічних мереж для комунікації, торгівлі, освіти, медицини та управління», Закон «Про посилення безпеки бездротової комунікації» та інші [1, с. 140-141]. Крім законів, у США значну роль у врегулюванні відносин в мережі Інтернет відіграють судові прецеденти.

Отже, з одного боку, держави, розуміють важливість Інтернету для реалізації права на інформацію, свободи слова, що входять до категорії прав людини. А з іншого боку, інформація доходить і до їхніх громадян, в тому числі від резидентів іноземних держав. При чому, така інформація може не співпадати з політикою, яку провадить держава, також може доносити факти, які вона скривала від своїх громадян, або інтерпретувала їх у значенні, що відповідає її політиці. У зв'язку з цим виникає наступна проблема - поява цензури в Інтернеті з боку держав, коли небажаний контент видаляється або створюються інші перепони для його перегляду.

Підводячи підсумок, можна зазначити, що держави усвідомлюють важливість зазначених проблем, і це відображається у створенні специфічних міжнародно-правових норм та принципів, формуванні міжнародно-правових звичаїв та судової практики, а також створенні норм національного права, що регулюють відносини в інформаційній галузі. При цьому, специфіку міжнародно-правового та національно-правового регулювання Інтернету, має відображати прагнення держав встановити баланс між вільним потоком інформації та гарантіями захисту суспільних інтересів. Тобто, водночас має бути забезпечена свобода слова, право на інформацію та інші супутні права, включаючи свободу політичних поглядів, думок, релігійних переконань, без будь-якої дискримінації, та захист суспільної моралі й інтересів суспільства.

Світличний Олег Сергійович,

аспірант Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»

Ліцензування діяльності у сфері медіа як фактор сприяння підвищенню рівня правових основ цифрової та інформаційної безпеки

Одним із основних і важливих засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є ліцензування, на що прямо вказано у частині другій статті 12 «Засоби державного регулювання господарської діяльності» Господарського кодексу України (далі – ГК України) [1; 2]. Завдяки ліцензуванню держава «відбраковує» виробників чи продавців неякісної продукції. Українські дослідники вказують, що ліцензування необхідне для протидії вступу на ринок осіб, не здатних внаслідок відсутності відповідної кваліфікації й інших можливостей грамотно займатися певним видом діяльності, і, спрямоване на захист насамперед споживачів, та й самих учасників підприємницької діяльності [3, с. 8; 4, с. 171]; ліцензування оберігає економіку від потенційних непрофесійних його учасників, які через відсутність потрібних компетентностей, технологій, сировини, обладнання об'єктивно не зможуть виготовити якісний товар, надати якісну послугу чи якісно виконати роботу [4, с. 171]. Зазвичай ліцензуванню підлягають види діяльності, які мають найбільш важливе значення, або в яких може бути досягнуто найвищого рівня рентабельності та отримано найбільші розміри прибутків.

Ліцензування є адміністративним методом державного управління економікою, тобто є способом впливу держави, коли необхідний суспільству результат досягається шляхом прямого наказу компетентного органу, що підлягає обов'язковому та однозначному виконанню суб'єктами господарювання [5, с. 136]. Тому у суб'єкта господарювання, який бажає здійснювати ліцензований вид діяльності, не може бути вибору щодо отримання чи неотримання ліцензії. Він може відмовитися від отримання ліцензії. Однак у такому випадку цей суб'єкт господарювання не зможе бути ліцензіатом.

Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» у статті 7 «Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню» названо види та групи видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Однією із край важливих сфер діяльності і одночасно сфер, у яких можна отримати високі прибутки, є сфера медіа. Тому у пункті 4 частини першої статті 7 названо діяльність у сфері медіа, що ліцензується відповідно до Закону України «Про медіа» [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Хозяйственный кодекс Украины: Науч.-практ. коммент. Под общ. ред. А.Г. Бобковой. Х.: Издатель ФЛ-П Вапнярчук Н.Н., 2008. 1296 с.
3. Саниахметова Н.А. Юридический справочник предпринимателя. Н.А. Саниахметова. Изд. 6-ое, перераб. и доп. Х.: Одиссей, 2004. 1056 с.
4. Деревянко Б.В. Ліцензування як засіб регулюючого впливу держави на діяльність навчальних закладів. Форум права. 2011. № 4. С. 167–178.
5. Господарське право: Навч. посібник у схемах і таблицях. За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Шелухіна М.Л. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 616 с.
6. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 23. Ст. 158.
7. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>.

Останній термін було сформульовано достатньо нещодавно. Відповідно, і Закон України «Про медіа» було прийнято 13 грудня 2022 року [7].

У пункті 30 частини першої статті 1 «Визначення термінів» визначено, що медіа (засіб масової інформації) – засіб поширення масової інформації у будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та постійною назвою як індивідуалізуючою ознакою [7]. Важливою характеристикою медіа (ЗМІ) є періодичність або регулярність виходу у світ інформації.

Нормативно медіа поділяються на аудіовізуальні, друковані, онлайн-медіа, а серед суб'єктів у сфері медіа статтею 13 названо:

- 1) суб'єкти у сфері аудіовізуальних медіа;
- 2) суб'єкти у сфері друкованих медіа;
- 3) суб'єкти у сфері онлайн-медіа;
- 4) провайдерів аудіовізуальних сервісів;
- 5) провайдерів платформ спільного доступу до відео;
- 6) постачальників електронних комунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного спектра [7].

Загалом прийняття нового Закону України «Про медіа» обсягом більше 120 статей виглядає нагальним і своєчасним. Значним позитивом є виділення окремого Розділу V «Ліцензування та реєстрація у сфері медіа» із 20 статей, а також Розділу VIII «Відповідальність за порушення законодавства у сфері медіа». В контексті розгляду ліцензування діяльності у сфері медіа як фактору сприяння підвищенню рівня правових основ цифрової та інформаційної безпеки вкрай важливе значення належить Розділу IX «Особливості правового регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії» [7]. Очевидно, що на медіа у сучасному світі покладається завдання своєчасного, вірного, точного інформування населення про стан ситуації, попередження про небезпеку тощо. Також завданням вітчизняних медіа є оперативна протидія ворожій пропаганді. З іншого боку, підтверджені підозри про співпрацю із ворогом або поширення фейкової чи іншої неперевіреної інформації, рівно як і поширення оперативно важливої інформації без дозволу або узгодження із ВСУ, СБУ чи іншими державними органами може бути підставою застосування до суб'єкта господарювання - порушника штрафів або анулювання ліцензії.

Четверик Вікторія Володимирівна,
головний спеціаліст відділу методології ціноутворення
та аналізу цінової ситуації управління цінової політики
департаменту розвитку реального сектору економіки
Міністерства економіки України
ORCID ID 0000-0003-4241-1636

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

В сучасному світі, де стрімко розвиваються інформаційні технології, відбуваються постійні трансформаційні перетворення в діяльності органів публічної влади електронне урядування є вирішальним чинником на шляху до розвитку демократичної держави, встановленню діалогу між органами публічної влади та громадянськістю, залучення об'єктів та суб'єктів управлінської діяльності до єдиного інформаційного простору. Враховуючи те, що наша держава активно тримає курс на європейську інтеграцію важливим завданням керівництва країни є перетворення України в цифрову державу, побудова ефективного електронного уряду [1].

Варто зазначити, що відносно визначення поняття «електронний уряд» (е-уряд) ведуться постійні дискусії. На думку одних дослідників е-уряд – це уряд, який має власний електронний портал; інші вважають, що це уряд, який активно взаємодіє з громадянами за допомогою мережі Інтернет, треті науковці під е-урядом розглядають всю сферу послуг, яка надається державою та відповідними її органами своїм громадянам.

В найбільш загальному розумінні електронний уряд - це система взаємодії влади і суспільства на основі поєднання внутрішньої урядової і зовнішньої суспільної інфраструктури через владні Інтернет ресурси. Така взаємодія розширює доступність для громадян державно-управлінських послуг, значно скорочує терміни їх надання [2].

Електронна послуга (або е-послуга) – це адміністративна або інша публічна послуга, що надається громадянину або юридичній особі в електронній формі. Завдяки цьому, громадянин має змогу отримати послугу від держави (оформлення ліцензії, соціальної допомоги, особистого документу тощо) без особистого відвідування органів влади [3].

На сьогоднішній день існує багато моделей впровадження електронного урядування: західноєвропейська, центральноєвропейська, скандинавська, англо-американська тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Застрожнікова І. В. (2020). ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ СФЕРИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. Науковий вісник: Державне управління, 2(2(4)). URL.: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/59> (дата звернення 10.11.2023).
2. Серенок А. О. Механізми взаємодії органів влади з громадянами в системі електронного уряду: автореф. дис. канд. держ. упр.: спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / А. О. Серенок; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; Харк. регіон. ін-т держ. упр. X., 2011. 21 с
3. Урядовий портал. URL.: <https://www.kmu.gov.ua/usi-pitannya-po-e-poslugam/showtake-elektronna-posluga> (дата звернення 10.11.2023).
4. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal) #9(13)/2016. URL.: <https://cyberleninka.ru/article/n/svitoviy-dosvid-vprovadzhennya-elektronnogo-uryaduvannya> URL: (дата звернення 11.11.2023).
5. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ШВЕЙЦАРІЇ. URL: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/06/SHvejtsariya_Poberezhnij.pdf (дата звернення 11.11.2023).
7. Національна академія державного управління при Президентові України / Електронне врядування (е-урядування)

Інформаційні технології е-урядування вже давно успішно функціонують у таких провідних країнах світу, як: Німеччина, Франція, Італія, Греція, Нідерланди, Великобританія, США, Данія, Швейцарія, Норвегія, Латвія, Чехія, Швеція, Сінгапур, Об'єднані Арабські Емірати, Естонія, Катар, Польща, Австрія тощо.

Однією з перших у світі країн, які стали запроваджувати електронне урядування стала Великобританія. Ще в 1999 році Великобританія розробила Стратегічну програму «Модернізація державної влади», на підставі якої був створений урядовий портал «Великобританія онлайн», проект «Прямий доступ» (Direct Access). Проект «Прямий доступ» дозволив державним органам влади надавати громадянам в зручний для них час електронний доступу до всіх форм документів, а також використовувати електронний-цифровий підпис для заповнення форм, необхідних для отримання електронних державних послуг.

На сьогодні у Великобританії створено чотири рівні «електронної» взаємодії: державні установи з громадянами, громадяни з бізнесом, державні установи з постачальниками та державні установи між собою. Ці рівні взаємодії дуже зручні, оскільки підвищують інформованість населення; займають мало часу, що сприяє підвищенню демократизації й відкритості суспільства, а також є значно дешевшими, ніж купівля певного продукту.

США публікують урядові документи в мережі Інтернет, які є відкритими для усіх користувачів. В Естонії будь-який мешканець республіки може запропонувати поправки до законопроектів, висловити свою думку про поточні процеси в країні тощо, і таким чином брати участь в управлінні державою [4].

Систему «Відкритий Уряд» створено у Німеччині, Греції, Франції, завдяки якій різне населення інформується не лише про чинні закони, а і про законопроекти, що обговорюються в парламенті. Також населення має право своїми масовими виступами вносити правки в законодавство.

У Франції уряд проводить спеціальні дні інформації. В такі дні представники державних органів ведуть діалог з представниками громадян на визначену заздалегідь тему. Завдяки такому механізму, поліпшується взаєморозуміння між громадянами та чиновниками, випробовуються ті чи інші інновації в текстовому режимі.

У Нідерландах держава організовує публічні віртуальні майданчики. На таких майданчиках громадяни мають можливість обговорити проекти нормативно-правових актів і варіанти вирішення суспільно значущих проблем.

Також за останні роки значних успіхів у розвитку електронного урядування досягла і Швейцарія. Ще в 2007 році Швейцарія взяла курс на стратегію зближення держави з громадянами за допомогою інформаційно-комунікативних технологій та затвердила національну стратегію електронного урядування.

[Електронний ресурс]. URL: http://egovernment.ucoz.ua/index/shh_o_take_elektronne_urjaduvannja/0-18 (дата звернення 12.11.2023).

8. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» від 09.01.2007 р. № № 537-V. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> URL: (дата звернення 12.11.2023).

9. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> URL: (дата звернення 11.11.2023).

10. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> URL: (дата звернення 11.11.2023).

11. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalni-ist/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug> (дата звернення 12.11.2023).

12. Електронний ресурс УКРІНФОРМ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3028346-svejcaria-dopomagatime-vinnici-rozvivati-elektronni-poslugi.html (дата звернення 12.11.2023).

13. Електронний ресурс УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3597598-svejcaria-vidilit-15-miljoniv-frankiv-na-rozvitok-cifrovizacii-v-ukraini.html> (дата звернення 12.11.2023).

Національна стратегія, яка є частиною «Стратегії Ради Федерації з інформаційного суспільства в Швейцарії», була розроблена разом з кантонами і муніципалітетами, під керівництвом головного федерального управління ІТ [5].

Більшість електронних проєктів Швейцарії спрямовані на бізнес, адже громадяни і кантони є набагато більш ефективними структурами для обслуговування громадян. Серед таких проєктів можна відмітити: «Старт ап» компанії, інформація про зміни (інформаційний портал про старт різного роду організацій, включаючи момент реєстрації тощо); подача даних в статистичні управління; угоди між компенсаційними офісами та їх членами; доступ до нововведень в законодавстві; митне оформлення товарів; онлайн адміністрація сільськогосподарського сектора (урядовий портал Government DTEC) [6].

Організація Об'єднаних Націй щорічно, починаючи з 2011 року, готує звіт щодо розвитку електронного урядування в країнах світу. Для порівняння різних країн, оцінювання та моніторингу поточного стану впровадження е-урядування використовується показник електронної готовності (e-government Readiness Index). Він відображає три зазначені складники та охоплює індекс стану веб-ресурсів, наявність доступного актуального офіційного урядового веб-порталу, веб-сайтів органів державної влади, через які надаються інформаційні й інші послуги в електронному вигляді (The Web Measure Index); індекс стану телекомунікаційної інфраструктури, а саме відносну чисельність користувачів інтернету, кількість персональних комп'ютерів, телефонних ліній тощо (Telecommunication Infrastructure Index); індекс освіти, наукового й культурного рівнів громадян (Human Capital Index).

За даними ООН за такими критеріями перші місця очолюють північні країни Західної Європи, Сполучені Штати Америки, Норвегія та деякі країни Європейського Союзу [7].

Переваги електронного урядування коли відсутня необхідність стояти в довгих чергах або звертатися до різних органів, збираючи різні довідки, змогли оцінити вже і громадяни України.

Зауважимо, що навіть в умовах військового стану Україна посіла 46 місце серед 193 держав за E-Government Development Index 2022 від ООН (в 2020 році була на 69-му місці) і перейшла до групи країн із «дуже високим рівнем розвитку електронного урядування» (VHEGDI).

Е-урядування в Україні впроваджено з метою розвитку електронної демократії відповідно до стандартів Європейського Союзу надання електронних державних послуг, відкритості та прозорості органів влади для людини та громадянина, бізнесу та громадських організацій.

В Україні було розроблено та законодавчо закріплено основні принципи, завдання й стратегічні напрями державної інформаційної політики, сформовано державні інституції відповідної компетенції, ухвалено низку концепцій, програм і планів дій [4].

14. Електронний ресурс. URL: <https://egap.in.ua/> (дата звернення 12.11.2023).

9. <https://eef.org.ua/program/programa-egap/>

15. Мазур О. Г. Сучасні тенденції упровадження електронного урядування в публічному управлінні: зарубіжний досвід. Аспекти публічного управління. 2019. Т. 7. № 12. С. 147–156.

16. Голобуцький О. П. Електронний уряд / О. П. Голобуцький, О. Б. Шевчук. К. : Атлант UMS, 2002. 173 с.

17. Електронне урядування : підручник / авт. кол. : В. П. Горбулін, Н. В. Грицяк, А. І. Семенченко, О. В. Карпенко та ін. ; за заг. ред. проф. Ю. В. Ковбасюка ; наук. ред. проф. Н. В. Грицяк, проф. А. І. Семенченка. К. : НАДУ, 2014. 352 с.

18. Кулик С. М. Електронне урядування в Україні та зарубіжний досвід у цій сфері / С. М. Кулик, О. С. Кравчук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. 2011. № 20. С. 100-103.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnum_2011_20_22 (дата звернення 13.11.2023).

19. Як буде виглядати «цифрова» Україна: репортаж з Естонії. URL: <https://eukraine.org.ua/ua/news/yak-bude-viglyadati-cifrova-ukrayina-reportazh-z-estoniya> (дата звернення 13.11.2023).

Серед них варто відмітити Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» від 09.01.2007 р. № № 537-V, який передбачив впровадження механізмів надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам інформаційних послуг із використанням інтернету, передбачивши відповідні зміни в законодавстві. Також визначив статус і перелік обов'язкових електронних послуг, які повинні надавати органи державної влади й органи місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам, забезпечив реалізацію принципу «єдиного вікна» й прискорив впровадження ІКТ в аграрному секторі економіки України [8].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI, визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що міститься в суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес [9].

Правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації закріплені Законом України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. № 2155-VIII [10].

Одним із пріоритетів Уряду України є цифровізація адміністративних послуг. Найяскравішим проектом такої цифровізації є створення та запуск Єдиного державного веб-порталу електронних послуг – Портал Дія (diia.gov.ua). На Порталі Дія кожен громадянин може отримати електронні послуги та інформацію про себе з державних електронних інформаційних ресурсів [11].

В застосунку Дія можна сплатити податки, задонатити на армію, згенерувати судові рішення, отримати довідки та витяги, пройти опитування і навіть подивитися телебачення у смартфоні тощо.

Серед інших сервісів у застосунку «Дія» найпопулярнішим є електронні документи. Вони дуже зручні та практичні у використанні, їх неможливо забути вдома чи загубити, вони завжди з тобою у смартфоні.

Варто зазначити, що на шляху розвитку цифровізації Україну активно підтримують зарубіжні країни, серед яких особливу увагу хочеться звернути на Швейцарію. Адже протягом багатьох років Швейцарська Конфедерація надає значну донорську підтримку задля покращення якості надання адміністративних послуг, підвищення ефективності роботи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, широке залучення громадян до процесів місцевого управління, зменшення корупційних ризиків та підвищення рівня довіри до органів влади. Саме зі Швейцарією Україна має довготривалу співпрацю з питань цифрового розвитку не лише на центральному, а й на регіональному та місцевому рівнях.

Як приклад розглянемо співпрацю Швейцарії з Вінницею в рамках проекту «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP). 19 травня 2020 року між Фондом Східна Європа, Вінницькою міською радою та Міністерство цифрової трансформації України укладено Меморандум про співпрацю. Програма EGAP передбачає підтримку Вінниці у розвитку електронних послуг та електронної демократії. В результаті було автоматизовано функції Вінницької міської ради, що удосконалило інформаційну підтримку і електронну взаємодію влади з громадянами та бізнесом, а також розвиток міста.

Підписання цього документу вперше відбулось за допомогою порталу державних послуг «Дія». Сторони домовилися про розвиток і впровадження електронних сервісів та інструментів електронної демократії, підвищення кваліфікації працівників Вінницької міської ради та комунальних підприємств, установ з питань електронного врядування, навчання посадових осіб вінницької міської ради та комунальних підприємств, а також представників громадських організацій, бізнесу та засобів масової інформації з питань електронної демократії. Меморандум про співпрацю підписано сторонами на чотири роки [12].

20 жовтня 2022 року Міністерство цифрової трансформації України та Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (SDC) підписали Меморандум про співпрацю, який передбачає виділення 15 млн франків на розвиток цифровізації в Україні. Ці кошти спрямовуються на

розвиток нових цифрових послуг та сервісів, які необхідні для українців в умовах повномасштабної війни [13].

Завдяки партнерству України зі Швейцарією в питаннях цифрового розвитку Мінцифри впровадило багато сервісів та послуг, серед яких: «Малятко, зміна місця реєстрації та сплата податків у кілька кліків онлайн, автоматична реєстрація ФОП, Дія.Цифрова освіта тощо.

Швейцарія й надалі планує посилювати партнерство з Україною та підтримувати українські цифрові ідеї та проекти.

Аналіз практики України та практик зарубіжних країн свідчить про те, що за весь час практичного впровадження інформаційно-комунікативних технологій електронного урядування в різних країнах світу зібрано значний досвід, завдяки якому вдалося досягнути економії ресурсів, часу, організовано якісне та прозоре надання публічних послуг через онлайн сервіси, забезпечено ефективне функціонування органів державної влади.

Вільний доступ громадян до інформації про діяльність органів державної влади, які формують та реалізують політику в усіх сферах суспільного життя, та до їх рішень є одним із основних умов розвитку демократичного суспільства, а також реалізації конституційних права громадян на участь в управлінні державними справами та на вільний доступ до інформації.

Впровадження в Україні інформаційних технологій електронного урядування значно збільшило рівень прозорості надання публічних послуг, покращило ефективність державного управління, запобігає корупції, а також відкрило нові шляхи взаємодії державних органів влади та суспільства.

Яким'юк Софія Миколаївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
група МПБ1-22-4.0д

ЗНАЧЕННЯ «СОЦМЕРЕЖЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ» У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасний світ відзначається стрімким розвитком інформаційних технологій та зростанням популярності соціальних мереж як важливого інструменту міжнародної комунікації. Соціальні мережі є невід'ємною частиною сучасного інформаційного простору та суспільства загалом, вони створюють можливості для глобальної комунікації та обміну інформацією між користувачами з різних країн та культур. У цьому контексті, соціальні мережі впливають на спосіб спілкування між державами, міжнародними організаціями та іншими учасниками міжнародного правопорядку.

Соціальні мережі створюють можливість для держав розвивати публічну дипломатію і впливати на глобальну громадську думку. Вони можуть використовувати медіа для просування свого образу та цінностей, що сприяє побудові позитивних соціальних відносин з іншими державами. Соціальні мережі також допомагають громадянському суспільству брати участь у формуванні міжнародних відносин. Наприклад, громадські активісти та неурядові організації використовують соціальні мережі для мобілізації громадськості та впливу на прийняття міжнародних рішень. Як приклад, можна звернути увагу на певний історичний аспект, демонструючи про роль соціальних мереж у революційних подіях, зокрема протестний рух – «Арабська весна», що розпочався у 2010 році. В період цієї події громадські активісти та неурядові організації використовували соціальні мережі, зокрема Facebook, Twitter та YouTube, для організації протестів та поширення інформації про режими, які були об'єктом критики [1; 2]. У Тунісі активіст Мохаммед Буазізі створив сторінку у Facebook, на якій розповідав про свою боротьбу проти корупції та безробіття. Після його самоспалення на знак протесту сторінка набрала мільйони підписників, що призвело до масових протестів і повалення режиму президента Бен Алі [3].

Орієнтуючись на слова туніського правозахисника і співзасновника сайту «Наваат» Бена Гарбію іноземні ЗМІ не знали, що відбувається у цій арабській країні. «Наваат» – це інформаційний веб-ресурс, заснований у Тунісі у 2004 році, назва сайту походить від арабського слова «наваат»,

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The role of social media in the Arab uprisings – past and present. URL: https://www.researchgate.net/publication/316087357_The_role_of_social_media_in_the_Arab_uprisings_-_past_and_present.
2. McCann C. Opinion | arab spring (published 2011). The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2011/12/25/opinion/sunday/arab-spring.html> (date of access: 04.11.2023).
3. Учасники протестів Вікімедіа. Мухаммед буазізі – вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мухаммед_Буазізі (дата звернення: 04.11.2023).
4. Ремовська О. Арабська весна й інтернет як осередок зародження протесту (ВІДЕО). Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24700020.html> (дата звернення: 01.11.2023).
5. Verbytska H. The role of multimedia communication in the Arab Spring. *Obraz*. 2019. Vol. 2, no. 31. P. 69–75. URL: [https://doi.org/10.21272/obraz.2019.2\(31\)-69-75](https://doi.org/10.21272/obraz.2019.2(31)-69-75) (date of access: 04.11.2023).
6. Соціальні мережі: поняття, історія виникнення. – Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <https://zounb.zp.ua/resource/zaporizkyu-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/socialni-merezhi-piv> (дата звернення: 01.11.2023).

яке означає «новий початок, ядро», метою є «допомагати людям у Тунісі та в усьому арабському світі отримувати доступ до достовірної інформації та формувати думку». «Наваат» збирав у соцмережах найцікавіші повідомлення та відео активістів «Арабської весни», перекладав їх англійською і публікував на сайті, також за допомогою сервісу VPN дублював на світових платформах соціальних мереж, попри численні спроби влади Тунісу блокувати роботу цих мереж інформації [4; 5].

Історія соціальних мереж почалася з появою перших соціальних платформ, таких як Classmates.com (1995), SixDegrees (1997) та Friendster (2002). У 2004 році Марк Цукерберг заснував Facebook, а згодом в інфопросторі з'явилися такі соціальні мережі як: Twitter, Instagram та інші [5].

В умовах сьогодення, слід окремо звернути увагу на те що, у міжнародних відносинах соціальні мережі використовуються для дипломатичної комунікації, здійснення публічної дипломатії та впливу на глобальну аудиторію. Використання соціальних мереж політиками та дипломатами поширилось в першій половині 2010-х років. Twitter, зокрема, став однією з популярних платформ для комунікації та спілкування з глобальною аудиторією. Однак, разом із можливостями, які надають соціальні мережі, з'явилися і нові виклики: по-перше, спричинення дипломатичних конфліктів чи непорозумінь після публікацій невдалих постів або коментарів політиків чи дипломатів; по-друге, використання соціальних мереж для пропаганди. Деякі уповноважені особи використовують соціальні мережі для поширення пропаганди або дезінформації, що може впливати на внутрішні або міжнародні події.

Якщо розглядати питання регулювання соціальної мережевої дипломатії в міжнародному праві то можна звернути увагу, що міжнародні норми та договори, для прикладу ті, що були прийняті під час Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства (WSIS). BCIC – це дві спонсорвані ООН конференції з питань інформації, комунікацій та інформаційного суспільства в широкому сенсі, що відбулися у 2003 в Женеві й у 2005 в Тунісі [7]. В підсумку було прийнято такі документи як: «Женевська Декларація принципів», «Женевський План дій», «Туніське зобов'язання», «Туніська програма для інформаційного суспільства» [7; 9; 10; 11].

В цих нормативно-правових актах зазначені положення щодо права використання Інтернету для дипломатичних цілей державами. Однак, різноманітні питання, пов'язані з приватністю, цензурою та кібербезпекою, вимагають подальшого розгляду та регулювання.

7.

6. WSIS. ITU: *Committed to connecting the world*. URL: <https://www.itu.int/net/wsis/index.html> (date of access: 05.11.2023).

8. Society Geneva Declaration of Principles. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1161|0 (date of access: 05.11.2023).

9. Geneva Plan of Action. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1160|0 (date of access: 05.11.2023).

10. Tunis Commitment. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2266|0 (date of access: 05.11.2023).

11. Tunis Agenda for the Information Society. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2267|0 (date of access: 05.11.2023).

European Convention on Human Rights. *ECHR – Homepage of the European Court of Human Rights – ECHR – ECHR / CEDH*. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG (date of access: 05.11.2023).

12. Конвенція про кіберзлочинність. *Офіційний вебпортал парламенту України*.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 05.11.2023).

Більш конкретно ці положення зазначені в таких міжнародних актах як: Європейська конвенція з прав людини ряд статей, які стосуються захисту прав людини в цифровому світі, а саме в Статтях 10 та 8, де зазначено, що кожна людина має право на свободу вираження поглядів та на повагу до свого приватного і сімейного життя, житла і кореспонденції [0]. Конвенція про кіберзлочинність Ради Європи (Будапештська конвенція) (ETS 185) створена для боротьби з кіберзлочинністю та містить в собі правові стандарти, які стосуються кіберзлочинів, таких як кібербулінг, образи в інтернеті та інші аспекти, пов'язані з Інтернетом. Статті 5 і 8 Конвенції про кіберзлочинність встановлюють кримінальну відповідальність за незаконний доступ до комп'ютерної системи та шахрайство, пов'язане з комп'ютерами, а в Статті 20 зазначені положення про збирання даних та рух інформації у реальному масштабі часу [12]. Також в положеннях Статті 19 Загальної декларації прав людини ООН зазначено, що вона гарантує свободу вираження думок і інформації, що включає в себе право на вільне вираження власних думок в мережі [13]. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права визнає право на свободу вираження, включаючи вираз у соціальних мережах, та право на приватність [14].

В Україні Міністерство закордонних справ розробило інструкцію щодо використання соціальних мереж для дипломатичних цілей: «Дипломатія соціальних мереж (інструкція користувача)» від 26 листопада 2016 р.. Документ містить чотири розділи із декількома підпунктами.

Основні терміни комунікації у соціальних мережах – цей розділ визначає основні поняття, що використовуються в соціальних мережах «Контент», «Лідер думок», «Хештег», «Твіттер-шторм», «Тег» тощо.

Соціальні мережі – інструмент роботи сучасного дипломата – зазначає важливість використання соціальних мереж для досягнення дипломатичних цілей. Розділ пропонує практичні поради щодо того, як використовувати соціальні мережі для привернення уваги цільової аудиторії, створення якісного контенту та формування позитивного іміджу країни через призму ведення сторінок на загальнодоступних платформах таких як Facebook, Instagram, Twitter тощо.

Моніторинг – розділ інформує про важливість моніторингу інформації в соціальних мережах. Також прописано практичні поради щодо того, як використовувати різні інструменти для моніторингу соціальних мереж та дотримуватися етичних норм при цьому.

Правила ефективного управління сторінкою в соціальній мережі – на завершення в інструкції зазначені чіткі правила для коректного ведення «соцмережевої дипломатії», наприклад, заборона використання офіційних сторінок для власних цілей або пункт про професіоналізм представника держслужби України [15].

13. Universal Declaration of Human Rights. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf>.

14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 05.11.2023).

15. Дипломатія соціальних мереж : Інстр. користувача від 26.11.2016 р. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/imported_content/5df770a0ae1c6.docx (дата звернення: 01.11.2023).

16. Посібник з питань використання соціальних мереж, розроблений Департаментом преси і публічної інформації Консультативної місії ЄС в Україні. *EUAM Ukraine | EUAM Ukraine*. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/wp-content/uploads/2020/09/Working-with-Social-Media-Compendium-UKRAINIAN-AUGUST-2020-FOR-PUBLICATION.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).

17. Про захист персональних даних. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

18. Про рекламу. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

19. Про захист прав споживачів. *Офіційний*

Також, ще одним джерелом можна зазначити посібник з використання соціальних мереж, розроблений Департаментом преси і публічної інформації Консультативної місії ЄС в Україні. Структура посібника складається з п'ятнадцяти розділів які конкретно інформують різноманітні положення щодо використання соціальних платформ, можливостей комунікації та різноманітних потрібних функцій для доцільного ведення сторінок. Розділи розташовані в порядку, який відповідає процесу роботи з соціальними мережами.

Основні поняття посібника є чітко визначеними та зрозумілими. Вони забезпечують основу для розуміння та застосування рекомендацій посібника. Особливу увагу приділено ролі менеджера соціальних мереж (або менеджера спільноти) як особи, яка відповідає за реалізацію стратегії присутності організації в соціальних мережах, здійснює щоденне керування її обліковими записами (акаунтами) та консультує керівництво установи з питань соціальних мереж. Структура посібника є логічною та послідовною.

Рекомендації посібника є практичними та корисними. Вони містять конкретні поради та інструменти, які можна використовувати для ефективної роботи в соціальних мережах. Загалом, посібник є цінним ресурсом для організацій, які хочуть ефективно використовувати соціальні мережі [16].

Крім положень в цих документах, питання захисту прав в інфопросторі прописано в: Закон України «Про захист персональних даних» [16]; Закон України «Про рекламу» [18]; Закон України «Про захист прав споживачів» [18]; Закон України «Про доступ до публічної інформації» [20].

Зазначені раніше документи визначають принципи та правила використання соціальних мереж у дипломатичній роботі. Вони сприяють забезпеченню ефективності та безпеки спілкування дипломатів в цьому новому медіасередовищі.

Розвиток і унормування «соцмережевої дипломатії» є важливим завданням для держав, організацій та міжнародних установ. Це допомагає зберегти конструктивний та безпечний характер міжнародної комунікації в умовах сучасного інформаційного середовища.

Період в контексті обміну повідомленнями через месенджери та соціальні мережі свідчить про різноманітні зміни, що відбулися в способах комунікації та міжнародних відносинах. Глобалізаційні процеси виходять за межі глобальної політики та впливають на різні сфери життя, включаючи економіку, культуру, суспільство та міжнародні відносини. У цьому контексті інформування в соціальних мережах стає важливим елементом глобальної комунікації.

вебпортал парламенту України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

(дата звернення: 05.11.2023).

20. Про доступ до публічної інформації.

Офіційний вебпортал парламенту України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

(дата звернення: 05.11.2023).

21. Дипломатія – що це таке, види, форми, роль та задачі. Хто такий дипломат. Termin.in.ua.

URL: <https://termin.in.ua/dyplomatiia-dyplomati/> (дата

звернення: 05.11.2023).

22. Українська цифрова дипломатія: інформаційний фронт держави в соціальних мережах. URL:

[https://adastra.org.ua/blog/ukrayinska-cifrova-diplomatiya-](https://adastra.org.ua/blog/ukrayinska-cifrova-diplomatiya-informacijnij-front-derzhavi-v-socialnih-merezhah)

[informacijnij-front-derzhavi-v-](https://adastra.org.ua/blog/ukrayinska-cifrova-diplomatiya-informacijnij-front-derzhavi-v-socialnih-merezhah)

[socialnih-merezhah](https://adastra.org.ua/blog/ukrayinska-cifrova-diplomatiya-informacijnij-front-derzhavi-v-socialnih-merezhah) (дата

звернення: 01.11.2023).

Зокрема, месенджери та соціальні мережі дозволяють людям спілкуватися з іншими користувачами з усього світу, обмінюватися інформацією, думками та досвідом. Глобальна природа цих платформ дозволяє здійснювати комунікацію та обмін інформацією на міжнародному рівні.

Міжнародна комунікація через месенджери та соціальні мережі з кожним днем стає все більш необхідним аспектом сучасних міжнародних відносин. Глобалізаційні процеси дозволяють державам та міжнародним організаціям використовувати ці засоби для спілкування та впливу на глобальну аудиторію. Зовнішньополітична діяльність в цьому контексті включає в себе «соцмережеву» дипломатію, яка допомагає забезпечити ефективну комунікацію та сприяти розвитку позитивних міжнародних відносин. Важливо враховувати етичні та безпекові аспекти при використанні соціальних мереж та месенджерів для дипломатичних цілей.

Так, слід вказати, що поняття дипломатія вказує на мистецтво та практику ведення відносин між державами та іншими міжнародними акторами з метою досягнення спільних цілей та вирішення конфліктів через мову діалогу та переговорів. Основними завданнями дипломатії є збереження міжнародного миру та безпеки, захист національних інтересів, сприяння співпраці та вирішенню міжнародних проблем [21].

Разом з тим, «соцмережева дипломатія» містить в собі використання соціальних мереж та інших онлайн-платформ для ведення зовнішньої діяльності та взаємодії з громадськістю, іншими державами та міжнародними акторами. Вона спрямована на досягнення дипломатичних цілей, включаючи публічну дипломатію, підтримку міжнародних угод та співпрацю, а також сприяння розв'язанню міжнародних конфліктів [22].

Взаємодія «соцмережевої дипломатії» з міжнародною комунікацією означає, що держави та міжнародні актори використовують соціальні мережі та онлайн-платформи для спілкування та взаємодії з глобальною аудиторією. Ця взаємодія може включати в себе розміщення офіційних повідомлень, інформаційних кампаній, обговорення міжнародних питань та взаємодію зі спільнотами та громадськістю. Метою цієї взаємодії є підвищення свідомості, розуміння та підтримки важливих міжнародних ініціатив та політичних рішень.

Таким чином, виходячи з вище наведеного, можна зробити підсумок, що «соцмережева дипломатія» має значний вплив на глобалізаційні процеси та міжнародні відносини. Вона дозволяє державам та міжнародним організаціям взаємодіяти з глобальною аудиторією, швидко реагувати на події, впливати на глобальний дискурс і розвивати співпрацю. «Соцмережева дипломатія» сприяє публічній дипломатії, розв'язанню міжнародних конфліктів, та формуванню міжнародних ініціатив. Важливим є той факт, що вона дозволяє державам керувати своїм іміджем та інформацією, яка про них поширюється в мережі. Усе це робить «соцмережеву дипломатію» важливим інструментом в сучасних міжнародних відносинах.

Крім цього, «соцмережева дипломатія» стає важливим інструментом для досягнення дипломатичних цілей у світі, де інформація швидко поширюється та міжнародні відносини стають все більш глобальними. Використання цього новітнього способу комунікації вимагає адаптації та розробки нових стратегій для забезпечення стабільності та сприяння розвитку позитивних міжнародних відносин в умовах сучасного світового порядку.

Мусієнко Кирило Олександрович,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗДОБУТКИ ТА ВИКЛИКИ

Починаючи з XIX століття із запровадженням воєнного стану зіткнулося більше 80 країн світу: Лівія, Сирія, та навіть Туреччина, США, Китай, Канада, Японія. Проблема захисту прав людини завжди ставала надзвичайно актуальною в умовах воєнного стану через численні їх порушення за такої ситуації в країні. При цьому відповідні порушення мали місце як у минулі століття, так і в останні два десятиліття. З XIX століття у світі багато чого змінилося: були розроблені нові механізми захисту прав людини, вдосконалилося міжнародне право. Проте ці важливі зміни так і не змогли допомогти вирішити проблему захисту прав людини в умовах воєнного стану. В останні десятиліття однією із ключових світових тенденцій став швидкий розвиток цифрових технологій, який потягнув за собою цифровізацію майже всіх сфер життя суспільства. Повсюдне впровадження цифрових технологій відобразилося й на сфері захисту прав людини, у тому числі в умовах воєнного стану, проте такий процес не тільки допомагає вирішувати певні проблеми, пов'язані з нею, але й спричинив появу цілого ряду нових викликів. Особливо яскраво вони проявилися під час дії воєнного стану в Україні, запровадженого 24 лютого 2022 року внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України. Одним із аспектів сучасної геополітичної ситуації, яка спричинила введення воєнного стану, стала інформаційна війна, яку росія розпочала вести проти України. Такі дії рф регулярно призводять до численних порушень різноманітних прав людини.

Визнання слова «діджиталізація» (фактично, синоніма до слова «цифровізація») «Словом 2019 року» (за версією словника сучасної української мови) не просто стало підтвердженням важливості цього процесу у суспільстві, а й підкреслило факт його стрімкого розвитку в різних сферах життя [1]. Процес діджиталізації зачепив і сферу права. Використання в ній надбань цифровізації яскраво свідчить про їх неоднозначність. Так, використання відповідних сучасних технологій має ряд корисних переваг, які полягають у пришвидшенні різноманітних процесів, зручності користування, доступності, ефективності, економії часу тощо. Проте останнім часом все більш очевидним стає те, що процес цифровізації породжує велику кількість потенційних ризиків, пов'язаних з недобросовісним, неконтрольованим або недбалним використанням його надбань, що може спричинити

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Словом 2019 року стала "діджиталізація". Інформаційне агентство Українські Національні Новини (УНН). Всі онлайн новини дня в Україні за сьогодні - найсвіжіші, останні, головні. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1843697-slovom-2019-roku-stala-didzhitalizatsiya> (дата звернення: 14.11.2023).
2. Про інформацію. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 14.11.2023).
3. Цивільний процесуальний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 14.11.2023).
4. Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 14.11.2023).
5. Про судоустрій і статус суддів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 14.11.2023).
6. Цивільний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

матеріальні втрати або навіть загрожувати безпеці людей. Саме за цих умов зростає роль адекватного і цивілізованого правового забезпечення використання цифрових технологій у різних сферах. Цим пояснюється й те, що в останні декілька років більшість держав світу (у тому числі, й Україна) почали активно впроваджувати у своєму законодавстві положення, які б регулювали актуальні питання, пов'язані з цифровими технологіями.

Виходячи з вищезазначеної інформації, можна стверджувати, що цифровізація стала однією з провідних тенденцій у суспільному житті. Суспільство ж – це, у першу чергу, люди, з яких воно складається. Ключовою правовою категорією, яка стосується людини, є її права. Саме тому їх захист – одна з найважливіших складових суспільного життя. У сучасних умовах воєнного стану в Україні за допомогою цифровізації вдалося досягти певних здобутків у сфері захисту прав людини. Так, активний розвиток соціальних мереж, як складова процесу цифровізації, допомагає людям повідомляти про порушення їх прав або порушення прав інших людей, свідками яких вони стали. Завдяки таким діям ситуації, у яких було порушено права людини, часто набувають розголосу, і на них звертають увагу відповідні державні органи. Це є особливо важливим в сучасних умовах воєнного стану, коли дії, які порушують права людини, можуть вчиняти не лише військові збройні сили РФ, які вже вчинили тисячі відповідних злочинів за період повномасштабної збройної агресії Росії проти України. Навіть певні органи влади чи їх конкретні посадові особи, які, користуючись запровадженим режимом воєнного стану та неусвідомленістю громадян про їх права за таких умов, а також зловживаючи наданою їм владою, можуть порушувати права людей. Поширення ж історій таких випадків у соціальних мережах часто стає гарним та ефективним інструментом для боротьби з такими правопорушеннями та їх попередженню в майбутньому.

Також важливим здобутком цифровізації, який особливо яскраво проявився в умовах сучасного воєнного стану в Україні, стало полегшення доступу людей до інформації, яку нині майже безперешкодно кожна людина може знайти в мережі Інтернет. У цьому випадку цифровізація стала гарним інструментом для реалізації права людини на доступ до інформації, яке передбачено у статті 5 Закону України «Про інформацію»: «Кожна має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів...» [2]. В умовах воєнного стану в Україні отримання своєчасної та правдивої інформації є надзвичайно важливою умовою для людей, які знаходяться на території нашої держави, задля розуміння поточної ситуації та отримання попереджень про потенційні загрози (наприклад, під час ракетних атак російської федерації).

Варто зазначити, що ще одним важливим здобутком цифровізації у сфері захисту прав людини стало полегшення реалізації права людини на судовий захист, яке передбачено частиною 1 статті 4 Цивільно-процесуального кодексу України: «Кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів» [3]. Також відповідне право гарантується статтею 55 Конституції України: «Права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб...» [4]. Право людини на судовий захист знайшло відображення і в частині 1 статті 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: «Кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним законом» [5]. Так, одними з ключових досягнень цифровізації у цій сфері стали поява Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (згідно з ч.1 ст.15-1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», «У судах, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України, їх органах та підрозділах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система») а також поява в людей можливості онлайн ознайомлюватися з рішеннями Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини тощо на їх офіційних сайтах [5]. Такі можливості є надзвичайно корисними в умовах воєнного стану задля кращого усвідомлення людьми своїх прав та механізмів їх захисту, а також задля пришвидшення процесу розгляду справ та підвищення рівня його прозорості шляхом «...аудіо- та відеофіксації

судових засідань, засідань Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя, її органів, їх трансляція в мережі Інтернет у порядку, визначеному законом...» [5].

З іншого боку, слід відзначити, що цифровізація, окрім досягнення беззаперечних здобутків у сфері захисту прав людини в умовах воєнного стану, створила для неї чимало викликів. Так, поява соціальних мереж, про користь яких уже зазначалося вище, спричинила й ряд проблем для сфери захисту прав людини. Особливо ці аспекти проявляються в сучасних умовах воєнного стану, коли російська федерація активно використовує різні соціальні мережі не тільки для поширення пропагандистських наративів, а й для дискредитації усіх українців чи окремих соціальних груп, що порушує одне з фундаментальних та невід'ємних прав людини – право на повагу до гідності, яке гарантується статтею 297 Цивільного кодексу України: «Кожен має право на повагу до його гідності та честі» [6]. Різноманітні дописи у соціальних мережах, спрямовані на дискредитацію окремих людей чи соціальних груп, можна класифікувати, як публічне вираження неповаги, що порушуватиме відповідне право людини. У випадках, коли відповідні публікації направлені проти вищого політичного керівництва України та/або інших посадових осіб, можна казати й про порушення права на недоторканність ділової репутації, яке гарантується статтею 299 Цивільного кодексу України: «Фізична особа має право на недоторканність своєї ділової репутації...» [6].

Ще одним викликом у сфері захисту прав людини, спричиненим цифровізацією, який яскраво проявляється в сучасних умовах воєнного стану, стала так звана «кібервійна». У наші дні російські хакери ведуть активну діяльність. Одним із ключових її напрямів є здійснення численних спроб «зламати» різноманітні урядові портали та отримати доступ до баз даних, з яких вони зможуть отримати багато конфіденційної інформації про велику кількість українців, після чого вони зможуть використати відповідну інформацію у своїх незаконних цілях або опублікувати її в загальному доступі в Інтернеті, що є суворим порушенням прав цих людей.

Останнім часом неймовірно швидко почала розвиватися сфера штучного інтелекту, який поступово починає бути здатним виконувати все більш важкі задачі, які ставляться перед ним. Його активне використання в різних сферах стало складовою процесу цифровізації. Проте, незважаючи на всі переваги, які можна отримати від використання штучного інтелекту, ця технологія часто стає серйозною зброєю в руках людей з певними злочинними намірами. Так, за допомогою нейромереж часто створюються фейкові фото та відео, які дискредитують людей. Так, часто в росії за допомогою нейромереж створюють фейкові відео, на яких нібито показані звернення Президента України чи інших посадових осіб, у яких вони нібито роблять певні заяви, яких вони не робили насправді. Такі дії є порушенням права людини на повагу до її гідності. В останні роки, особливо під час дії воєнного стану в Україні унаслідок збройної агресії росії, стало зрозуміло, що штучний інтелект – це потужний інструмент, який може як допомогти вирішити безліч проблем людства, так і створити велику кількість нових викликів, пов'язаних, у тому числі, з порушенням прав людини. Саме тому нині багато дослідників та політичних діячів висловлюють думки з приводу доцільності доповнення законодавств країн положеннями, які б регулювали відповідну сферу.

Отже, цифровізація має значний вплив на сферу захисту прав людини в умовах воєнного стану. Позитивні аспекти її впливу полягають у більш ефективному та швидкому захисті порушених прав людини, більшій поінформованості людей щодо їх прав в умовах воєнного стану тощо. Натомість цифровізація привнесла декілька нових викликів у відповідну сферу, які, передусім, полягають у полегшенні поширення пропаганди, спрямованої на дискредитацію певних осіб чи соціальних груп, хакерськими атаками, недобросовісним використанням можливостей штучного інтелекту тощо. Боротися з такими викликами можливо і потрібно. У цьому процесі неабияку роль повинно відіграти впровадження нових положень як у національних законодавствах різних країнах, так і на міжнародно-правовому рівні, які б регулювали особливості використання сучасних цифрових технологій та не допускали б їх використання з метою порушення прав людини, що є особливо актуальною проблемою в сучасних умовах воєнного стану.

Арбуз Аріна Валентинівна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПОШУКУ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ

Інформаційні технології, соціальні мережі, електронна документація – все це вкорінилося у нашому світі багато років тому та наразі продовжує стрімко розвиватися. Складно уявити життя без зв'язку, особливу важливість якого ми усвідомили після початку збройної агресії росії проти України. Сотні тисяч людей підтримують зв'язок з рідними, друзями на відстані, волонтери знаходять необхідні речі та техніку, діти можуть навчатися онлайн завдяки високому розвитку інформаційних технологій.

Одним із завдань, яке постало перед нами в ці складні для нашої країни часи, став пошук людей, які зникли безвісти. Пошуком безвісти зниклих людей займаються тепер не лише органи державної влади, а й волонтери, працівники ЗСУ, цивільне населення, всі, хто бажає та може допомогти. За даними Міністерства внутрішніх справ, від початку війни понад 100 тисяч осіб вважалися зниклими за особливих обставин [1]. Внаслідок об'єднання зусиль та оперативного пошуку даних, кількість зниклих безвісти значно зменшилась. Як заявив Леонід Тимченко, заступник міністра внутрішніх справ України, в ефірі телемарафону «Єдині новини»: «Станом на зараз (5 жовтня 2023 року) більше 26 тис. осіб знаходяться у розшуку, вони є зниклими безвісти за особливих обставин. Із них 11 тис. – це цивільні громадяни і близько 15 тис. – це військові» [2].

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», статус особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, виникає з моменту подання заявником заяви про факт зникнення особи та зберігається до моменту припинення її розшуку [3]. Державними органами, які займаються пошуком таких осіб є Національна поліція України, Служба безпеки України, Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України, Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, який діє під координацією Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Уповноважений з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, Секретаріат Уповноваженого [4]. Діяльність цих органів спрямована на пошук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, їх останків, розшук і фіксацію місць поховання таких осіб та інше.

У контексті цього питання інформаційні, мережеві та цифрові технології відіграють беззаперечно важливу роль. Складно уявити, яку кількість ресурсів було створено для пошуку безвісти зниклих людей. Зокрема, Міністерство цифрової трансформації України опублікувало у своєму Telegram-каналі перелік онлайн-сервісів, які допомагають шукати зниклих родичів та близьких [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua/2023/05/04/blyzko-24-tysyach-ukrayincziv-vneseno-do-yedynogo-reyestru-osib-znyklyh-bezvisty-za-osoblyvyh-obstavyn/> (дата звернення 13.11.2023).
2. УКРІНФОРМ. Мультимедійна платформа іномовлення України URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3770197-u-reestri-zniklih-bezvisti-e-dani-pro-blizko-15-tisac-vijskovih-mvs.html> (дата звернення 11.11.2023).
3. Закон України про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Стаття 4. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 38, ст.280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> (дата звернення 11.11.2023).
4. Закон України про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Стаття 10. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 38, ст.280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> (дата звернення 11.11.2023).
5. Telegram-канал Мінцифри. URL: <https://t.me/mintsyfra/2898?fbclid=IwAR0inJ-tUjiCOGaHDUUHIdTxbx50TGnBTDiDG62iYdPRdJ50UYeeBPmXjSE> (дата звернення 12.11.2023).
6. Сайт Знайти своїх. URL: <https://poshuk.1plus1.ua/> (дата звернення 10.11.2023).
7. Офіційний веб-портал Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/vozziednaty-ukrainu-natspolitsiia-zapustyla-novyimobilnyi-dodatok-iz-poshuku-znyklykh-ditei> (дата звернення 12.11.2023).

Одним із найпопулярніших ресурсів є **Telegram-канал «Пошук зниклих»**, створений за ініціативи Катерини Осадчої [6]. Це онлайн-платформа, яка є зручною в користуванні, містить актуальну та перевірену інформацію, як зазначають користувачі. Тут публікуються оголошення із зазначенням інформації про безвісти зниклого / зниклої. Таким чином, якщо хтось володіє даними про місце останнього або поточного перебування або будь-якою іншою важливою інформацією, необхідно перейти за посиланням на сайт соціального проєкту «Знайти своїх» та вказати там цю інформацію (https://t.me/poshuk_znyklyh).

Розшук за даними Національного інформаційного бюро України – бот у Telegram, який надає інформацію про зниклих військових та цивільних, зокрема, загиблих, полонених, депортованих з України (https://t.me/nib_uncr_bot).

Знайди рідних – бот, створений за ініціативи «Міжнародної асоціації кібербезпеки» та інших громадських організацій (https://t.me/Family_Search_bot).

Існують інформаційні ресурси, які допомагають знайти людей з певного регіону. Наприклад, наразі доступні боти для пошуку жителів Харкова (https://t.me/Nadiia_Kharkiv_bot) та Києва, Київської області (https://t.me/findme_kyivobl_bot).

Прикро заявляти, але статистика викрадених, незаконно депортованих дітей також набула жахливих значень. З огляду на ці події, було створено чимало ресурсів за допомогою інформаційних технологій. Декілька місяців тому в Медіацентрі Україна-Укрінформ заступник Голови Національної поліції України Олександр Фацевич презентував **мобільний застосунок «Reunite Ukraine»**. Цей додаток, розроблений у партнерстві з американською компанією «Find My Parent», має на меті допомогти возз'єднанню українських родин, які втратили зв'язок через війну або були незаконно депортовані до рф, білорусі чи тимчасово окупованих територій України [7].

«Діти війни» - державний портал розшуку дітей, що запрацював в Україні з 2022 року. Ця інформаційна платформа допомагатиме батькам та правоохоронним органам збирати інформацію про дітей, які постраждали під час війни, зокрема зникли безвісти або були незаконно депортовані до рф.

З огляду на вищезгадане можна зробити висновок, що загалом від початку повномасштабного вторгнення рф в Україну, з'явилася велика кількість інформаційних ресурсів, які допомагають знайти зниклих безвісти за особливих обставин. Необхідно ретельно аналізувати та перевіряти всю знайдену інформацію в мережі, задля уникнення розповсюдження неправдивих даних, які ворог може розміщувати в соціальних мережах. Українці щодня докладають максимум зусиль для пошуку зниклих безвісти, як було зазначено вище, інформаційні технології є ресурсами, без яких це було б неможливо здійснити.

Ренгевич Софія Миколаївна,
«Міжнародне право»,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ ЗА ДІЯЛЬНІСТЬ ЇХНІХ КОРИСТУВАЧІВ: СУЧАСНИЙ СТАН СПРАВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. European Convention on Human Rights. 1950. URL: <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights> (дата звернення: 29.10.2023).
2. Ponce A. The Digital Services Act Package: Reflections on the EU Commission's Policy Options. SSRN Electronic Journal. 2020. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3699389> (дата звернення: 29.10.2023).
3. Susi M. Delfi AS v. Estonia. American Journal of International Law. 2014. Vol. 108, no. 2. P. 295–302. URL: <https://doi.org/10.5305/amerjintelaw.108.2.0295> (дата звернення: 29.10.2023).
4. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради "Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку" ("Директива про електронну комерцію") (укр/рос): Директива Європ. Союзу від 08.06.2000 р. № 2000/31/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224#Text (дата звернення: 29.10.2023).

Онлайн-платформа – це сайт або програмне забезпечення, яке дозволяє користувачам здійснювати з контентом різні дії (отримувати, виробляти, розміщувати, розповсюджувати, зберігати) на онлайн-платформі за допомогою створеного користувачем облікового запису. Такі платформи, хоча й не є абсолютно новим явищем, набули значного економічного та суспільного значення за останнє десятиліття, а погляди щодо їх обов'язків і відповідальності досягли виняткового рівня. В наш час інтернет-платформи відіграють центральну роль у забезпеченні доступу та обміну інформацією, що дозволяє масово розповсюджувати будь-який тип контенту, як правомірного, так і неправомірного.

Наразі, саме з цих причин так гостро стоїть питання з приводу їхньої відповідальності за запобігання публікування шкідливого контенту, його виявлення, розповсюдження та подальшого видалення. Зокрема, виникають питання щодо їхньої відповідальності за забезпечення безпечного та захищеного онлайн-середовища, де поважають основні права та свободи користувачів і де діяльність як споживачів, так і користувачів регулюється належним чином.

Історія відповідальності інтернет-платформ за контент користувачів є еволюційним процесом і розвивалася разом із зростанням популярності та впливом платформ. На ранніх стадіях Інтернету було мало правового регулювання, тому платформи були нейтральними посередниками для обміну інформацією. З ростом популярності онлайн-платформ з'явилися проблеми зі зловживанням, злочинами та образливим контентом. Це і призвело до вимог регулювання. Судді та законодавці по всьому світу вирішували питання відповідальності платформ за опублікований користувачами контент. Вони приймали нові нормативно-правові акти і директиви, а також оголошували судові рішення, які й визначали межі відповідальності.

Першим з прикладів рішень Європейського суду з прав людини, що були пов'язані з відповідальністю інтернет-

платформ за контент користувачів, можна назвати рішення ЄСПЛ в справі "Delfi AS проти Естонії" (Delfi AS v. Estonia) 2015 року. Інтернет-платформа Delfi, яка є естонським новинним сайтом, була суджена за коментарі, які користувачі залишали на її веб-сайті і які містили образи щодо особи. Одна з осіб, яка була предметом коментарів, подала скаргу до Європейського суду, стверджуючи, що її права на репутацію та приватність порушено. У своєму рішенні Європейський Суд з прав людини визнав, що Delfi несла відповідальність за коментарі, оскільки вона дала можливість користувачам розміщувати їх на своєму веб-сайті та недостатньо ефективно контролювала цей контент. ЄСПЛ визнав, що це порушувало права особи, яка була предметом образливих коментарів. Це рішення стало прецедентом у сфері відповідальності інтернет-платформ за контент користувачів в Європі і відзначило важливість для таких платформ вжити всіх можливих заходів для боротьби з образливим чи незаконним контентом на своїх платформах. [3].

Дійсно, онлайн-платформи підпадають під дію багатьох правил про відповідальність, тому нормативна база є різноманітною та складною, що складається з правил, передбачених законодавством про засоби масової інформації, законодавством про інтелектуальну власність, безпекою продукції та відповідальність за продукцію, захистом неповнолітніх, ворожнечею, дезінформацією та маніпулювання голосуванням, терористична діяльність тощо.

Ця система складається як з жорстких правових норм на європейському просторі та на національному рівні різних країн, так і з добровільних інструментів, таких як кодекси поведінки та меморандуми про взаєморозуміння, які представники галузі підписували, часто за сприяння або нагляду з боку державних установ. Нормативно-правові акти, що регулюють відповідальність інтернет-платформ за контент користувачів, відрізняються в різних країнах та регіонах. Проте, є нормативно-правові акти, які відіграють важливу роль в цьому питанні, наприклад:

1. Європейська Конвенція з прав людини, а саме ст. 10 «Свобода вираження поглядів».
2. Директива про електронну комерцію (eCommerce Directive) від 8 червня 2000 року - надає конкретні імунітети інтернет-платформам, але також вимагає від них діяти проти незаконного контенту і введення механізмів скасування чи блокування доступу до такого контенту.
3. Закони про авторське право та захист від дискримінації, відповідно до цих законів, онлайн-платформи мають дотримуватися законів про авторське право та законів, що забороняють дискримінацію, які можуть стосуватися контенту розміщених на їхніх платформах. Країни Організації Об'єднаних Націй (ООН) і Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) зазвичай мають закони про авторське право. Такі країни включають США, Канаду, Велику Британію, Францію, Німеччину, Японію, Китай, Бразилію, Індію, та багато інших. [1, 2, 4].

Деякі критики стверджують, що платформи соціальних мереж не вживають достатніх заходів для усунення шкідливих форм мови, які живуть на їхніх просторах. У закликах до збільшення відповідальності онлайн-платформ зустрічаються певні невизначеності щодо окреслення такої відповідальності, її меж. Саме ця невизначеність може призвести до двох різних, але однаково пов'язаних альтернативних результатів.

Першим варіантом розвитку подій є ризик спонукати платформи обмежити свою участь у боротьбі зі шкідливим онлайн-контентом, представляючи себе «просто посередниками». У такій перспективі вони могли б обмежити свої зусилля лише коригуванням своїх умов надання послуг та інших відповідних зобов'язань, покладених на них. Другим варіантом може бути обрання стратегії «надмірної відповідальності», тобто збільшення кількості, швидкості і автоматизації видалення вмісту, не вдаючись до належної контекстуалізації або не надаючи місця для зустрічних повідомлень і виправлень, що призведе до повного порушення фундаментальних прав і свобод

користувачів. Відповідно до цього, встановлення чіткого набору зобов'язань, вузькоспеціалізованих для конкретних типів платформ і порушень, видається ключовим елементом. Тобто, мають бути визначені інструменти та методи моніторингу вмісту; впроваджені нові нормативно-правові акти для забезпечення більшої безпеки в Інтернеті; розроблені глобальні підходи до захисту прав користувачів, включаючи захист від дискримінації, цькування, розповсюдження фейкових новин тощо.

Можна дійти висновку, що розвиток відповідальності інтернет-платформ є досить складним процесом. Тож на онлайн-платформи має бути покладений особливий обов'язок діяти щоразу, коли вони отримують достовірні докази неправомірної поведінки, яка завдає шкоди іншим користувачам, а також вживати адекватних заходів для запобігання шкоди. Якщо цього не буде виконано, то вони будуть нести відповідальність за завдану внаслідок цього шкоду. В цей же час, має бути фокус на балансі між свободою слова та боротьбою з незаконним та шкідливим контентом, який публікується користувачами.

Васякіна Анастасія Костянтинівна,
«Міжнародне право»,

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ МИРНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

За останнє століття людству вдалось зробити стрімкий крок уперед та досягти надзвичайних успіхів для покращення рівня людського життя у багатьох сферах, насамперед, і у правовому аспекті. Варто взяти до уваги, що поряд з прогресом виникають проблеми, що потребують відповідних методів для їх розв'язання. Основною метою даної статті є визначення суті медіації як надійного та дієвого методу мирного вирішення спорів, адже питання конфліктних ситуацій стосується не лише локальних площин, а й міжнародної арени. З впровадженням медіації значно підвищується шанс на вдалий вихід із здавалось би непростого конфлікту.

Щодо визначення медіації, то Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах визначає: термін "медіація" стосується процесу врегулювання спорів, у межах якого сторони з допомогою одного чи кількох медіаторів проводять переговори щодо спірних питань з метою досягти домовленості [1]. Окрім вище зазначеного документу нормативною базою на міжнародному рівні слугують: погоджувальний регламент ЮНСІТРАЛ від 04.12.1980 р. та Типовий закон ЮНСІТРАЛ від 19.11.2002 р. про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру, які стали чи не першими документами ООН, що закріпили стандарти медіації. Серед інших: Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах, а також Рекомендація N R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам - членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах — ці нормативно-правові акти всебічно характеризують та визначають сам процес медіації, для того аби в процесі розгляду справи між державами або громадянами різних держав не виникало розбіжностей у тлумаченні і вони змогли слідувати однаковим правилам. На внутрішньому рівні процес медіації регулюється законом, як от закон України про медіацію.

Уперше такий спосіб розв'язання конфліктів виник під час великої депресії в Америці в 1930-х роках як спосіб вирішення сімейних та трудових конфліктів. Завдяки медіації були зупинені тривалі масштабні страйки, після чого медіація отримала широке визнання та розповсюдження. Нині після тривалого процесу розвитку існує декілька способів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах сторінка 1 URL: https://supreme.court.gov.ua/usfiles/Rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf.
2. Альтернативні способи врегулювання спорів, конфліктів. Медіація - Робота з клієнтами. Посібник. Орієнтація на клієнта: практичний poradnik для юриста системи надання БПД. Посібник – Робота з клієнтами. Посібник. URL: <https://qala-project-2.gitbook.io/robota-z-kl-ntami-pos-bnik/dodatki/3.-alternativni-sposobi-vregulyuvannya-sproviv-konfliktiv.-mediaciya>.

проведення медіації: фасилітаційна (коли медіатор не висловлює своєї думки та свого бачення на ситуацію, а лиш професійно сприяє налагодженню конфлікту сторонами та досягнення взаємовигідного для кожного з них рішення), оціночна (медіатор оцінює ситуацію та надає рекомендації). Одним з переваг цього засобу є можливість проводити медіацію лише з однією стороною, коли інша не йде на контакт. Звичайно можна проводити цей складний процес як превентивний метод, коли конфлікт лише зароджується. До переваг можна віднести: конфіденційність, широкий предмет розгляду, більше контролю над процесом, результат задовольняє всіх, адже є компромісом, на відміну від суду, де є переможці і переможені.

Види медіації розрізняють за характером спору, а саме:

Медіація в кримінальних справах визначається як структурована безпосередня зустріч сторін конфлікту (потерпілого, правопорушника та сторін підтримки – законних представників неповнолітнього, членів родини тощо), під час якої за допомогою нейтральної третьої сторони (медіатора) потерпілий та правопорушник мають можливість брати активну участь у вирішенні проблем, спричинених злочином, та прийняти рішення щодо того, яким чином можна усунути завдану злочином шкоду.

Сімейна медіація застосовується для врегулювання розбіжностей, які виникають під час розлучення подружжя й стосуються питань проживання батьків і дітей, виховання та спілкування з дитиною, сплати аліментів, поділу майна й розподілу боргів, а також спорів, що виникають між членами сім'ї щодо матеріальної підтримки та допомоги. У багатьох країнах медіація є обов'язковою процедурою до початку вирішення спору в судовому порядку. Оскільки медіація дає шанс конфліктуючим сторонам зберегти стосунки, цей підхід вважається таким, що діє в найкращих інтересах дитини. Конфлікт між принципом добровільності участі в медіації та обов'язковістю процедури вирішується таким чином, що сторони формально зобов'язані лише прослухати пояснення медіатора щодо процесу медіації, а потім можуть вирішити відмовитись від участі (2).

Медіація між орендаром та орендодавцем в першу чергу вирішує спори, пов'язані з питаннями оренди нерухомого майна. В обох випадках, за аналогією із сімейною медіацією, у багатьох правових системах це є обов'язковою процедурою перед початком судового розгляду спору, оскільки в цьому випадку також проявляються переваги збереження відносин між конфліктуючими сторонами. У деяких штатах США процедури медіації для вирішення спорів «невеликих позовів» (наприклад, до 5000 доларів США) додано до категорії обов'язкової медіації, очевидно тому, що судові витрати на розгляд справи можуть значно перевищувати заявлену суму. У таких справах, Сторони спору рідко мають свого юридичного радника.

Процедури медіації застосовуються для вирішення економічних суперечок у всіх сферах комерційних відносин (від суперечок щодо договірних зобов'язань до вирішення питань інтелектуальної власності та неформальних переговорів щодо розподілу сфер повноважень і відповідальності всередині підприємства).

Об'єктом медіації є трудові спори, передбачені відповідними законами. Сюди входить посередництво в колективних трудових спорах, а також у спорах, пов'язаних із договірними зобов'язаннями (прийом на роботу, звільнення, соціальні виплати та інші умови праці), конфліктами на виробництві.

Процес медіації в адміністративній галузі для вирішення спорів між суб'єктами владних повноважень щодо реалізації компетенції в галузі управління, включаючи делеговані повноваження юридичними та фізичними особами. У багатьох країнах методи вирішення податкових спорів дуже поширені.

Сутність вищевикладеного зводиться до того що медіація є легітимним та актуальним засобом мирного вирішення міжнародних конфліктів як між первинними так і вторинними суб'єктами міжнародного права. Світова практика все більше удосконалює відповідні закони, аби ті відповідали нормам міжнародного права і надалі виконували свою роль у досягнанні компромісів та розв'язанні спірних питань, суперечностей.

Поляков Єгор.Олександрович,
«Міжнародне право»,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

УКРАЇНІ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Україна, як незалежна країна, знаходиться у центрі складної системи міжнародних відносин. Історичні та сучасні виклики вимагають не тільки ретельного вивчення міжнародного права, але й активної участі в міжнародних договорах, дипломатичних відносинах і співпраці з іншими державами. Україна відіграє важливу роль у міжнародному співтоваристві й має свої унікальні виклики та перспективи в системі міжнародно-правових зв'язків.

Спочатку треба почати з історичного контексту формування міжнародних відносин України. Це є ключовим для розуміння її сучасної ролі в системі міжнародно-правових зв'язків. Україна, розташована в Східній Європі, завжди відзначалася як важливе містечко на перехресті культур, імперій та національних інтересів.

Україна розпочала свій шлях з формування давнього князівства Київська Русь, яке існувало від 9-го до 13-го століть. Київська Русь була важливим суб'єктом міжнародних відносин, обмінюючись культурними та торговими зв'язками з іншими імперіями. Яскравим прикладом цього є Візантія та Хазарський каганат, що торгували між собою через водний торговий шлях, також відомий як шлях із варягів в греки.

З плином часу, Київська Русь розпадається та у 14-16 століттях Україна стала частиною Польсько-литовської Речі Посполитої, де культурний та релігійний плюралізм стали характерними рисами для території України в складі Речі Посполитої. Одночасно з цим, на південному сході України виникло Козацьке військо, яке мало свої власні міжнародні відносини. Найяскравішими відносинами були з Османською імперією.

Згодом, у 17-19 століттях Україна була розділена між Російською імперією, Польщею та Австро-Угорщиною. В той період часу, міжнародні відносини були майже ніякими, бо різні країни мали території України в своєму складі, тому був дуже суперечливий характер відносин. Пізніше, в 20-му столітті, Україна стала частиною Радянського Союзу, а її міжнародні відносини були обмежені радянською ідеологією, але з суттєвого, слід зазначити, що УРСР стала співзасновницею міжнародної Організації Об'єднаних Націй.

З часом, злам Радянського Союзу у 1991 році приніс незалежність Україні. Цей історичний момент відкрив нову сторінку в історії України і її міжнародних відносин. Країна

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Діяльність в рамках ООН. Постійне представництво України при ООН. URL: <https://ukraineun.org/ukraine-and-un/> (дата звернення: 30.10.2023).
2. ДП «Редакція газ. «Голос України». Київська держава. Голос України – газета Верховної Ради України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314096> (дата звернення: 30.10.2023).
3. Мінгазутдінов І. Рада Європи. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. с. 616
4. Історія України. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/16/7-16-np12.pdf> (дата звернення: 30.10.2023).
5. Неверова Г., Губа Р. Порушення міжнародного гуманітарного права в Україні. URL: <https://www.dw.com/uk/eksperty-fiksuiut-porushennia-mizhnarodnoho-prava-v-ukraini/a-62553911> (дата звернення: 30.10.2023).
6. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-z-bezpeki-i-spivrobotnictva-v-evropi> (дата звернення: 30.10.2023).
7. Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu> (дата звернення: 30.10.2023).

прийняла курс на демократичний розвиток та активну участь в міжнародних організаціях. Гарним прикладом цього може слугувати, вступ України до РЄ в 1995 році, що мають важливе значення для її членів, у тому числі питання запобігання злочинності, зловживання наркотиками, охорони довкілля та міграції.

Розглядаючи історичний контекст України, можна побачити, як українські землі були багаторазовим місцем перетину культур, імперій та національних інтересів. Ця спадщина формувала її участь в міжнародних відносинах, надавала важливість розвитку міжнародно-правових зв'язків та визначала її сучасну роль в світовій політиці.

Слід зазначити, що станом на сьогодні, Україна активно взаємодіє з міжнародним співтовариством через свою участь в різних міжнародних організаціях та укладенням міжнародних угод, що відіграють важливу роль в її міжнародних правових відносинах. Таким чином можна навести декілька важливих міжнародно-правових зв'язків, які допомогли Україні в становленні її гарних відносин з іншими країнами.

Україна є співзасновницею та членом ООН з 24 жовтня 1945 року, що відкриває для неї можливість активно брати участь у рішеннях та ініціативах, спрямованих на збереження міжнародного миру та безпеки. Важливо зазначити, що Україна приділяє велику увагу питанням миру, прав людини, сталим розвитком та глобальною безпекою.

ОБСЄ є однією з ключових організацій, в якій Україна бере активну участь. Україна приєдналася до ОБСЄ в 1992 році і в 2013 році була країною проведення голосування на 20-му засіданні Ради міністрів закордонних справ (РМЗС) в Києві 5–6 грудня, де було ухвалено низку важливих рішень та декларацій РМЗС[6]. Також, важливим аспектом роботи ОБСЄ в Україні стала її сприяння вирішенню конфлікту на сході країни.

Укладення Угоди про асоціацію в ЄС у 2014 році було кроком до поглиблення співпраці між Україною та ЄС. Ця угода передбачає економічну і політичну інтеграцію, а також зміцнення демократії та прав людини в Україні. Вона відкриває можливості для розвитку торговельних відносин, громадянського суспільства та сталих реформ.

4. Будапештський меморандум, за яким Україна стала гарантом міжнародної безпеки, коли відмовилася від ядерної зброї. Будапештський меморандум підписаний з США, Великою Британією та Росією. Цей меморандум гарантував територіальну цілісність та незалежність України, але у 2014 році Російська Федерація не дотрималась угоди між країнами анексувавши Крим, тим самим вона порушила дану Україні гарантію про територіальну цілісність.

Підбиваючи проміжні підсумки вищезазначеного, участь України в цих організаціях та угодах підкреслює її зобов'язання до співробітництва та дотримання міжнародного права. Це також визначає роль України у збереженні міжнародної стабільності, миру та безпеки в регіоні та у світі. Наразі, Україна продовжує активно співпрацювати з іншими країнами та організаціями для досягнення своїх міжнародних цілей та захисту свого місця в системі міжнародно-правових зв'язків.

Також, слід виділити окремо про виклики та конфлікти України в системі міжнародно-правових зв'язків, бо Україна стикається з численними викликами та конфліктами в системі міжнародно-правових відносин, які мають важливий вплив на її суверенітет, безпеку та міжнародний статус. Прикладом вищезазначеного може слугувати 2 найважливіші події України в 21 столітті.

Анексія Криму Росією, один з найбільших викликів, який став основним фокусом міжнародно-правових обговорень. Цей акт був важким порушенням міжнародного права, оскільки був суперечливий принципу територіальної цілісності та суверенітету України. Україна спільно з іншими країнами та міжнародними організаціями намагалися протягом 8 років вирішити цей конфлікт та відновити свою територіальну цілісність. Проте, виконання рішень та резолюцій, прийнятих міжнародним співтовариством, залишається невизначеним, і конфлікт та способи їх вирішення досі триває.

2. Російсько-Українська війна 2022 року, де регіони Донецьк та Луганськ оголосили незалежність, призвів до кривавого військового протистояння України та РФ. Цей конфлікт супроводжується порушеннями міжнародного права, зокрема, відносно норм гуманітарного права та прав людини. Україна намагається вирішити цей конфлікт мирним шляхом, включаючи

міжнародний формат переговорів, такий як Мінський процес, під керівництвом ОБСЄ. Однак досягнення сталого перемир'я і врегулювання конфлікту залишається надзвичайно складним завданням.

Підбиваючи підсумки, Україна має свої перспективи в міжнародних відносинах. Наразі, її шлях до складу ЄС є відкритим питанням, розвиток торгових партнерств та співпраця в сферах енергетики, кібербезпеки та екології відкривають нові можливості. Важливо продовжувати зміцнювати правові засади та зобов'язання перед міжнародним співтовариством для забезпечення миру та стабільності. Станом на 2023 рік Україна залишається активним учасником міжнародних відносин, докладаючи зусиль для зміцнення міжнародно-правових норм і забезпечення своєї ролі в глобальному товаристві.

Організатори:

**УКРАЇНСЬКИЙ ОСЕРЕДОК З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА РОЗВИТКУ ОСВІТНІ
НОВАЦІЙ**

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

кафедра міжнародного права, європейської та євроатлантичної інтеграції

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

кафедра інформаційно-обчислювальних систем і управління

та

кафедра міжнародного права та міграційної політики

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

кафедра права

Опубліковані матеріали відображають точку зору авторів, яка може не збігатися з позицією редколегії.

Відповідальність за зміст тез несуть автори та їх наукові керівники.